

/ 68

Rs. 10/-

चांदोबा

शिल्पसुंदरी

वडारेखर हा संयोगाचा महाराज होता. तो एक कुशन राज्यकर्ता तर होताच, त्याशिवाय त्याला कलावंतही (स) होता. कलावान व्यक्ती त्याला आवडत. यत्नापूर्ण वस्तू जमवण्याची त्याला आवड होती. अनेक कलावंतांचे त्याने सत्कारासोपास केले होते. वैशीख भिंदरी भरतु जगवून त्या आपल्या कलावंतांसोबत नीट जतन करून ठेवल्या होत्या. त्या यत्नांसाठी दृष्ट प्रेक्षेतले लोक येत असत. महाराजाच्या वास्तव्यात वृत्तीचे गुणगान करीत फात जात असत.

या कलावंतांच्या विस्तारासाठी आणि इतर कलाविषयक कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यासाठी एक खास कलाकार-अधिकारी नेमावा असे महाराजाच्या घरात असत. त्याने राज्यात तशी घोषणा जाहीर केली.

ती ऐकून अनेकजण पुढे जावे, कला त्यांच्या घरातील परीक्षा करीत होत. शेवटी त्याने तिचे कलात्मक निवडले - माधव, सागर व आनंद! त्यांच्यापैकी एकाला दिवस करायचे होते.

महाराजाने त्या तिघांना आपल्या कलावंतांसोबत एक सुंदरीचे शिल्प दाखवून म्हटले, "ही सुंदरी माझे जास्त मूल्य देईल, ती या शिल्पाचा मालक होईल." तेव्हा माधवने म्हटले, "महाराज, या शिल्पसुंदरीसाठी मी बाडी खात्री संपत्ती देईन."

राजलेशी अशाच प्रकारचे उल्लेख दिले पण आनंदने म्हटले, "महाराज, कला ही सर्वांना आनंद देण्यासाठी असते. या शिल्पाचा आनंद कोणा एका व्यक्तीसुद्धाच असू नये. ही शिल्पसुंदरी असाच कलावंतांसोबत राहिली, तर रोज येणाऱ्या कलावंती रसिकांना ती पाहत अविश्व आनंद व समाधान होईल."

महाराजाने खुप होऊन आनंदची पसंती पोटी घेतली व म्हटले, "तू खास कलावंत आहेस. म्हणून कला अदिकाऱ्याच्या पदासाठी तूच योग्य आहेस!"

- आनंद राव

भुतांचे पुण्यकर्म

फार पूर्वीची गोष्ट आहे ही. गोपवर्म गांवात माधव नावाचा एक अठावर्षाचा तरुण राहत होता. तो इतका भोळा होता की जे काही पांढरे दिसेल ते त्याला दूरगवादायचे आणि जे काही काळे दिसत होते त्याला तो वागी आहे असच समजायचा. त्याच्या लहानपणीच त्याचे आईवडील वारले, म्हणून त्याच्या आईने त्याचे पाठनपोषण केले. तिही विचारी काही वर्षांनंतर मरण पावली.

आईच्या मृत्यूनंतर माधव आईचीच प्रोक्ता झाला. गांवातल्या श्रीमंत घरांतून तो भरपूर काम करायचा व ते जे काही खायला देत, ते खाऊन तो भूक भागवत असे. त्याची मुलं जवळच्या रानात तो चरायला घेऊन जाई. त्याच्याकडून गिगल्यासारखे चोपून काम करून घेतले जात

आहे. याच त्याला कधी वाईट वाटलं नाही.

एक दिवस रोजच्याप्रमाणे तो गुरे घेऊन रानात इकडेतिकडे विडताना गाणे गात होता. जवळच्या झाडावर झोपलेल्या एका जुन्या भुताने त्याला बघितले. जवळच एक नवे भूत होते त्याला त्या जुन्या भुताने म्हटले, "ऐकलंस, किती गौड आयाज आहे त्या मुलाचा! त्याच गाणं ऐकून तर माझं पोटाच भरलंस!"

तेव्हां नवे भूत म्हणाले, "तो तर जवळच्या गांवातला माधव आहे. एकटाच आहे विचारा आणि अगदी चांगल्या स्वभावाचा आहे. त्याच्या भोळेंपणाचा अनेकजण फायदा घेत असतात "आणि त्याने जुन्या भुताला माधवबद्दल आणखी माहिती दिली.

जुन्या भुताने ती बक्ष देऊन ऐकली नि म्हटले,

"तुम्ही माहिती ऐकून एक चांगला विचार माझ्या मनांत आला आहे. पार्वे केल्यामुळे आपण भुतांच्या जुयातींत आलो आहोत. जर या जीवनापसून आपल्याला मुक्ती द्यावी असेल तर आपण काहीतरी पुण्यकार्यही करावयाचे आहे."

नव्या भुताने म्हटले, "आपण माधवला कशी मदत करा? शत्रू?" जुन्याभुताने उत्साहाने उत्तर दिले, "मी रांगतो काय तो! चव पाडपाबरोबर" आणि दोघेही झाडावरून खाली उतरले. जुन्या भुताने सोन्याच्या मोहरांनी भाडेली एक धैरी जमिनीवर टाकली. माधव गाणें गातगात त्या खजूलाच येत होता. त्याने ती धैरी उचलली आणि उधळून पाहिली. त्यातल्या मोहरा बघून तो चकित होऊन ओरडला, "बाप रे, इतक्या सोन्याच्या मोहरा? कुणा विचाऱ्याची धैरी पाहिलीत पळशी असेल. जर मी ही ग्रामाधिकार्याकडे दिली तर मी

हा पिशव्याचा मालक शोधून काढील." असं म्हणून त्याने ती धैरी आपल्या मुखातून नीट लपेटून घेतली व कमरेला बांधली.

ते बघून जुने भूत बोलायला लागले, "हा इगळा बायळट असेल असं मला वाटलं नव्हतं. आता तो ही धैरी ग्रामाधिकार्याला देऊन टाकणार!"

नवे भूत हंसत म्हणाले, "जेव्हा तू ती धैरी तिथे टाकलीस, तेव्हाच मला असं काहीतरी होणार असं वाटत होतं!" "पण मग आपण त्याला मदत कशी करावची?" जुन्या भुताने विचारलं.

"माधव काही लुळापांगळा नाही. त्याचे हातवाय धडधडत आहेत, तो कापसू आहे. अशा मुलाला सोनेनाणें देणें म्हणजे त्याचा चांगुलपणा त्याच्याकडून हिरावून घेण्यासारखे आहे हिंसाणके निजीव असताना. त्याऐवजी जर त्याला आपण एक जिवंत जोडीदार देऊ शकलो, तर त्याचं भलं होईल. तो जोडीदार त्याला सुरवात व दुखांत ही साथ देईल. त्याचे आयुष्य मार्गाला लायेत व त्याला आरमसन्मान राखून जगण्याची चांगली वाट दाखवेल. लाख मोहरापेक्षा हे जास्त योग्य ठेवा!" नवे भूत विचारपूर्वक म्हणाले. त्यावर जुन्या भुताने म्हटलं, "हो तर, ही सगळी नीतीतत्वे मलाही माहिती आहेत, बरे का! पण आपण त्याला मदत तरी कशी करावची ते अगोवर सांग!"

"मी तारं काही सांगतो, पण त्यापूर्वी तू एका लघन माणसाचे रूप घेऊन त्याच्याजवळ जा, आणि ती तुझीच धैरी आहे असं त्याला सांग," नवे भूत म्हणाले.

जुन्या भुताने एका धनवंताचे रूप घेतले व ती धैरी तो घेऊन आला. तेव्हा नवे भूत सांगू लागले "नीट ऐक. माधवच्याच गांवात मणी नवाची एक सुंदर, सुशील मुलगी आहे. तिच्या वडिलांचा नुकताच मृत्यू झाला आहे. चार दिवसांनंतर तिचे लग्न एका जुगारी व दारुड्या मुलाबरोबर होणार आहे. हा मुलगा एक चोर आहे आणि शिपायांची नजर चुकवून इकडे आलाय. त्या मुलाच्या मागाने हे लग्न ठरवले आणि मागीच्याच गांवात विवाहसमारंभ करायचे ठरले. त्या मुलाच्या गांवात लग्न केले आणि शिपायांनी जर त्याला पकडले तर सराच गोपधळ व्हायचा. म्हणून सगळे वन्हाड दहा दिवस अगोदरच मणीचाच गावी येऊन पोचले आहे. हा चोर या गांवात आलाय हे शिपायांना कळलंय, आणि ते इकडे बायला निघाले आहेत. आता आपण असं करू या..." आणि नवे भूत जुन्या भुताच्या कानांत काहीतरी सांगायला लागले.

लगायत दोन्ही भुतांनी रूप बदलले. पक बनला घोडा आणि दुसरा झाला एका घाबरलेला चोर! दोघेही त्या वाटेवर प्रकट झाले.

निकडून शिपाई धडुके फिरवत आले. त्यांना सगळ्यांना हा घोडा व चोर दिसला. त्यांना आनंद झाला व ते ओरडू लागले, "सापडला चोर! अरे लुच्च्या, भामट्या, दिवाणजींच्या वाड्यांत शिरून तू चोरी केलीस काय? तुम्ही हिंमव कशी झाली? याब तिथेच." असं ओरडत ते पुढे सरसावले, आणि त्या चौगाजवळ आले. घोड्याच्या रूपात जुनं भूत होतं, त्यावर चोर बसलेले नवे भूत बसले आणि गांवाच्या दिशेने

घोडा दीडायला लागला. जिथे लग्नाचा मांडव घातला होता, तिथे घोड्यापाठोपाठ शिपाई येऊन पोचले.

तोपर्यंत या दोन्ही भुतांनी पुन्हा रूप बदलले. एकजण नवव्या मुलाच्या शरीरांत शिरला आणि दुसरा एका बयरनर स्त्रीच्या शरीरांत शिरला. शिपायांना बघून नवरा मुलगा संतापला नि त्यांना म्हणाला, "तुम्ही कोणाचे नातेवाईक आहात म्हणून इथे आला आहात?"

हा उद्धट प्रश्न ऐकून एका सैनिकाने जरा नाराजीच्या स्वरात उत्तर दिले, "आम्ही शिपाई आहोत. चोर सोडून आम्ही बाकी सगळ्या गांवकऱ्यांचे नातेवाईक आहोत, कळलं का? तू कोठगिरीच्या कपित्थवरचा मुलगा कमलेश आहेस ना? तू दिवाणजींच्या वाड्यांत चोरी केल्याचा आरोपवरून आम्ही तुला अटक करीत आहोत.

तुला पकडून कैदेत टाकण्यासाठी तर आम्ही इथे आलो आहोत."

हे ऐकून कमलेशचा पिता कपिलेश्वर म्हणाला, "माझा मुलगा चोर आहे, हे मी मान्य करणार नाही. पण काहीही असू दे, प्रथम लग्न पार पडू दे, नवरीच्या गळ्यात नवरदेव मंगळसुत्र बांधू दे, नंतर मग आपण त्याबद्दल बोलू या." कपिलेश्वरने असा समर्थन केल्यावर दोन शिपाई मोठ्याने हसायला लागले. एकजण म्हणाला, "उरे बा! बाप बेढा तुमती चोरी करून संतुष्ट झालेले नाहीत का? त्यांत भर म्हणून एका तरुण प्रुलीच्या आयुष्याचं नुकसान करायचंय होय?" असं बोलत बोलत त्यांनी बापलेकाना पकडले व त्यांना दळततच तिथून ते धेऊन गेले.

शरित रडारड सुई झाली, ज्या वयस्क सुवासिनीच्या शरीरात नवे भूत शिरले होते, ती ही वधूमायेचं छांत्पन करायला लागली, व म्हणाली, "अग बायो, रडतेस काशासाठी? तुला तर आनंद बाटायला हवा. या बापलेकाचं स्वरूप तसं होण्यापूर्वीच कळसं हे किती चांगलं झालंय, ते पहा!! आता तुझ्या मुलीसाठी अगदी योग्य असा मुलगा तुला पहावा लागेल, एवढंच ना? माध्य तुझ्या माझीच आहे, तो श्रीमंत

नाही, पण सर्वगुणी आहे, आळशी नाही, कामल आहे, काम न करता पैसे मिळवण्याची हांय बाळगणारा नाही, जर तुझ्या मणीचे लग्न त्याच्याशी केलेस ना, तर तुलाही महातारपणी त्याचा आधार राहील, तुझे मुलगी निवू, शोर्छना करतील चिंता राहाणार नाही, बघ, विचार कर आणि निर्णय घे."

समज्या नातलगानी या सूचनेला जोरदार पाडिंबा दिला, बहुवेधांतली मणी रडत होती, तिने आपले डोळे पुसले नि म्हणाली, "माधव खूप चांगले आहेत, जर माझ्याशी लग्न करायला त्यांची संमती असली तर मी स्वतःला भायबात समजेन."

त्यावेळी माधव पाहुण्या मंडळीची सवयाई करण्यात गुंतला होता. लोकांनी त्याला ही सूचना सांगितली, क्षणभर तो स्तब्ध उभा राहिला, पण गंतार त्याने या प्रस्तावाला संमती दिली अशा तऱ्हेने मणी व माधवचे लग्न सगले. सर्वांनीच त्यांना मनःपूर्वक आशिर्वाद दिले.

हा लग्नसोहळा माझतागा दोन्ही पुतांना मात्र घनस्थी आनंद झाला होता. त्यांनी एक चांगलं काम करून थोडीभार पुण्याई मिळवली असं त्यांना वाटले. लग्नसमारंभ संपल्यानंतर मात्र ही दोन्ही भुते तिथून गुपचुप नाहीशी झाली.

माया सरोवर

15

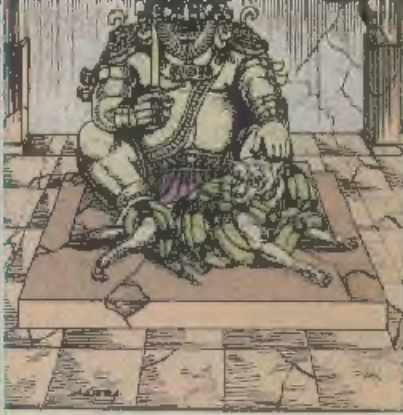
(जयशंकर व त्याच्या अनुयायांनी हंसांच्या रथावर हल्ला करणाऱ्या जलपूक ताससांचा बघ केला. मायासरोवरीवर व अंघनमाता रथावरून ज्या अरण्यांत पडले होते, त्या वाजूला पांढरा शूर निघालेला पाहून सर्व लोक त्या दिशेला गेले. त्यानंतर)

हंसांचा रथ खेळां उलटला, तेव्हां त्यांतून घसरून मायासरोवरीवर, कांचनमाता व रथाचा सरथी - तिचेही निरमिराळ्या प्राणी पडले. मायासरोवरीवराला तर एक विचित्र अनुभव मिळाला.

हंसांच्या रथावरून मायासरोवरीवर जिथे खली पडला, तिथे नरभक्षक लोक राहत होते. त्यांना एक आठवडाभर शिकारीसाठी एकही वन्य प्राणपद दिसले नव्हतं, त्याचं कारण असं होतं की बाघांचा एक कळप त्या प्रदेशात आला

होता. त्या कळपाने अरण्यांत मिळालेली सर्व जनावरे मारून खाही होती. त्या बाघांची डरकाळी ऐकून इतर सर्व जनावरे घाबरून गेली आणि जवळचा पर्वत ओसाडून दूर पळून गेली होती.

शेरसिंग हा नरभक्षकांचा सरदार होता. आपले काही अनुयायी ही टोळी सोडून पळून जाण्याचा प्रयत्न करीत आहेत हे त्याला माहीत होतं, त्यांचे पूर्जब अनेक पिढ्यांपासून या प्रदेशात राहतात होते, तेव्हां तो प्रवेश सोडून जाणं म्हणजे महान

पाप आहे, असे त्याला वाटत होते. जर तो प्रदेश हे सारे जण सोडून गेले, तर वडाच्या पारंग्यांमधे वसलेली जी अरण्यदेवता होती, तिला वर्षातून किमान एकदा तरी नरमासाचा नैवेद्य दाखवणे आवश्यक होते; तर मग हा नैवेद्य कुणी दाखवायचा? आपल्या देवतेची पूजा-आराधना जर योग्य तऱ्हेने वेळच्यावेळी झाली नाही, तर त्याचे फळ साऱ्या जमातीला भोगाचे लागले असते.

शेरासिंहने विचार करून निर्णय घेतला की कोणत्याही उपायाने आपल्या जातभाईंना तो प्रदेश सोडून जाऊ देता कामा नये. त्यासाठी आवश्यक ती शक्ती मिळावी म्हणून प्रार्थना करण्यासाठी तो विशाल वटवृक्षाखाली असलेल्या वनदेवतेच्या मंदिराकडे निघाला.

ते मंदिर अतिशय प्राचीन काळातले होते. त्याला दार नव्हती. पावसाळ्यात अरण्यातली

जनावरे पावसापासून बचाव करण्यासाठी या मंदिरात आसरा घेत असत.

त्या दिवशी सूर्योदयाच्यावेळी शेरासिंह त्या मंदिरात जेव्हा पोचला तेव्हा त्याने एक अद्भुत दृश्य पाहिले. त्या देवतेच्या मूर्तीसमोर एका मोठ्या अस्त्रगराने एका लांबळ्याला वेढे घालून लपेटले होते. परंतु अस्त्रगराचे डोकें मात्र लांबळ्याच्या तोंडात पकडले गेले होते.

ते दृश्य बघून शेरासिंह भ्यापला. त्याला तिथून पळ काढायचा होता, पण त्याने कसेबसे धैर्य एकवटून देवाच्यासमोर साष्टांग तपस्कार घातला. नंतर तो उठून बोलला, "हे वनदेवा, तुझा महिमा मोठा विचित्र आहे. आम्ही आठवडाभर भुकेने व्याकुळलेले आहोत. आम्ही तुझे भक्त आहोत, परंतु आमच्यावर तुझी कृपादृष्टी नाही. हे अद्भुत दृश्य दाखवून, देवा, आपण आम्हाला कोणता आदेश देता आहात?"

काही क्षणानंतर उज्जड मितीमधल्या दाडी चिऱ्यातून एक रानमांजर आपले डोकें वर उचलून जोराने ओरडू लागले, "म्ह्यांऽऽव! म्ह्यांऽऽव!"

"हे तर जास्तच गूढ वाटतंय! याचा अर्थ म्हातारा पुजारी गणाचारीच सांगू शकेल." असं म्हणून शेरासिंह आपल्या ज्ञातिबांधवांना हांका मारीत त्यांच्यापर्यंत पोचला.

त्यावेळेला नरभक्षक जातीतले झीपूरुष, आंबावृद्ध, मैदानांत एकत्र जमून आपली भूक भागवण्यासाठी कंदमुळं, फळे खाण्याबाबत कुरकुरत होते. मंदिरातून परत आलेला शेरासिंह

द्यापा टाकतच तिथे आला व ओरडायला लागला, "वनदेवाने आपल्यावरती कृपा केली आहे. गणाचारी पुजारी कुठे आहे?"

सर्व नरभक्षकांनी एकदम आपल्या सादाराच्या दिशेने बघितले. त्याच्या शब्दांमधे त्यांना ह्रणांचे कळप आणि रानडुकरांची टोळी दिसू लागली. त्यांच्यामधले काही तरुण उतावीळपणे त्याला विचारू लागले. "सरदारा वनदेवाच्या मंदिरात हरीणं किंवा एगडुकरं तर पोचली असतील ना? आम्ही भाले, तलवारी घेऊन येऊं का? बहुधा आमच्या देवाने आमच्या पोटाची सोय करण्यासाठी या जनावरांना इकडे पाठवले असतील, होय ना?"

शेरासिंहने एकवार चारी बाजूंना नजर फिरवली, आणि त्यांत गणाचारी दिसला नाही म्हणून त्याने भेदक स्वरांत विचारले, "अरे मूर्खानो! मी काय विचारले नि तुम्ही त्यावर काय बोलता आहात? वृद्ध गणाचारी कुठे आहे? वनदेवतेच्या मंदिरांत जे दृश्य मी पाहिले, त्याचा काहीतरी गूढ अर्थ आहे. ते रहस्य एकदा गणाचारीच आपल्याला सांगू शकेल. जा, तपास लोंकर बोलवून आणा!"

गणाचारी काही अंतरावरच्या एका झाडाच्या छायेत भुजेने कळवळून स्वयंय बसला होता. जेव्हा शेरासिंहला मुलांकडून ही बातमी समजली, तेव्हा तोच, गणाचारीकडे गेला. मंदिरांतली वटना त्याला सविस्तर सांगून शेरासिंहने विचारले, "गणाचारी, त्या दृश्याचे रहस्य काय आहे? वनदेवाची आपल्यावर कृपा आहे आणि आपल्याला लोंकरच पुढील प्रमाणे जनावरांचे

मंस खावला मिळणार आहे, असा अर्थ नाही का होत?"

गणाचारीने त्याच्या बोलण्याकडे दुर्लक्ष करीत आपल्याच तंद्रीत त्याला विचारले, "पुजाऱ्याचे काय करता माझे कैस पांढरे झालेत! वनदेव कधीही कुठलाही अर्थ उघड सांगत नसतात. मला तर वाटतं की आपल्या जातीतल्या लोकांनीदेखील इतर जंगली जातींप्रमाणे जे मिळेल ते खावची संवय केली पाहिजे, तरच ठीक होईल."

वृद्ध गणाचारीच हे बोलणं पूर्णदेखील झालं नाही, त्यापूर्वी बाजूला उभ्या असलेल्या तरुणाच्या हातांतली काडी खेचून घेऊन ती उगारून शेरासिंह त्याला म्हणाला, "अरे बाबा! आपले जातभाई मांसगहाराखेरीज इतर पदार्थांना हातदेखील जावू शकत नाहीत हे तुला माहित आहे ना?"

काठीचा तडाखा बसलेला गणाचारी उठून उभा राहिला आणि आपले शिर झटवीत ओरडला, "अरे वनदेवा रे!" व त्याने शिरसिंहाला विचारले, "अरे शिरसिंहा, आता तू सरळसरळ नीट रुपा हा काम प्रकार आहे? तुझ्या काठीच्या तडाख्याने माझी झुक कमी होत गेली आणि माझ्या अंगात एकदम उत्साह संचारला आहे." आणि गणाचारीने उडी मारून झाडाची एक फांदी पकडली आणि त्यावर तो माकडासारखा नोंबवाळू लागला.

शिरसिंहाच्या आलेनुसार दोघांमिळी नरभक्षक तळपणी गणाचारीचे माथ पकडून त्याला खेचले आणि त्याची कंबर घडून त्याला सरळ उभा केला. तेव्हा शिरसिंहाने पुन्हा एकदा मंदिरातली घटना गणाचारीला सांगितली.

या वेळेला मात्र गणाचारीने नीट लक्ष दिले आणि वर आकाशाकडे बघत एक लायली. गतिर

खाली बांकून हातांत धोडीशी माती घेतली आणि काही मंत्र पुढपुढत ती माती रावाच्यावर सिंपडवी व म्हटले, "इथे मोकळ्या मैदानावर चूल पेटवून एका भांड्यात पाणी गरम करत देवा, तो पर्यंत काही लोक वनदेवाच्या मंदिरात जाऊन तो लांडगा, अजगर किंवा त्या रानमांसात इथे घेऊन या."

"ते रानमांजर आतापर्यंत तिथे बसून आमची घाट पडत बसत असेल का? अजगर आणि लांडग्याने एवढांना एकमेकांना मारून टाकले असेल. तरीही मी त्यांना तिथे असलेच तर आणवून घेतो." शिरसिंहा म्हणाला.

"जर रावमांजर तिथे नसले तर निदान ज्या दगडावर बसून ते 'म्यांब म्यांब' करीत केकाडत होणे, तो दगड तरी घेऊन यायला हवा. त्यालाही उक्कडत्या पाण्याच्या पातेल्यांत घालाय लागले." म्हाताऱ्या गणाचारीने डोळे रोखून म्हटले.

"पण वनदेवतेने हे अद्भुत इश्य मंदिरांत का दाखवत? आपल्याला जंगलात लोंकर जमावे दिसणार आहेत का? शिरसिंहाने विचारले.

हा प्रश्न ऐकून गणाचारी संतापला व आपले कैस पिंजाला ओरडायला लागला, "मी कोण आहे? मी वनदेव आहे! माझी कृपा आहे म्हणून तुम्हाला फक्त जनावरांचेच नव्हे, तर माणसांचे देखील मांस खायला मिळेल. तेव्हा आता घेता, उठो!"

त्यानंतर काहीजणांनी झाडांच्या मधल्या, रिकाम्या जागेत एका खड्डा खोदला. त्याच्यावर पाण्याचे एक मोठे पातेंने ठेवले. खाली मुकी लांकडे पेटवून त्या खड्ड्यांत ते टाकत गेले. धोड्याच

वेळेत सगळ्या आसमंतात पांढरा धूर दिसू लागला.

त्याच वेळेला मायारसरोवराच्या हंसांच्या त्याच निघाडोनी हलू केला. थं इकडेतिकडे फिरत असताना थं उलटला. फक्त त्याचा एक कठडा पकडून धरल्यामुळे अंगरक्षक पडला नाही, परंतु रधाचा सारशी, कनकाक्ष राजाची मूतगी कांथनमाला आणि मादासरोवरीश्वर वरून शिरभिरत खाली पडले.

त्यावेळी जोराचा बाय सुटला होता म्हणून तिचेही निरनिराळ्या जागी भेसकाडत पडले. कैस पिंजारून धुप्त असलेल्या गणाचारीने खाली पडणाऱ्या मायासरोवरीश्वराला पाहिले आणि ओरडून म्हटले, "वा वा! आमची जमात भुकेने तडफडते आहे म्हणून वनदेवाने हा आमच्यावर अनुग्रह केला आहे. हा वनश! आपल्याला भोजन म्हणून एक माणूस त्याने दाखला आहे. या पातेल्यांतले पाणी लोंकर संपवा. माणूस अजगर, लांडगा आणि रानमांजर - इतक्या शत्रूंच्या प्राण्यांचे मांस प्रथम करदेवाला नैवेद्याच्या रूपांत दाखवायला हवे! त्यानंतर आपल्याला अरण्यांतल्या जनावरांचे भरपूर मांस मिळत जाईल."

हंसांचा थं उलटून खाली पडणें ही बाब मायारसरोवरीश्वराच्या दृष्टीने दुर्दैवी होतीच. यश त्यांतली मुद्देबाची गोष्ट अशी की तो सरळ खाली आला आणि त्या गरम पाण्याच्या पातेल्यांतच पडला. पाण्यात त्याने एक दुबकी घेतली आणि तो जोरडतच उठला. पातेल्याचा कांठ पकडून त्याने सगळीकडे पाहिले. चांदी बाजूला नरभक्षक उभे होते. त्यांना पाहून तो घाबरला.

म्हाताऱ्या गणाचारीने त्याच्याजवळ जाऊन हंसात म्हटले, "वनदेवाने आमच्यासाठी मरतुकडा माणूस नव्हे तर जंगला धरपुष्ट माणूस पाठवला आहे, आणि आमचे श्रम बोचवण्यासाठी त्याला सरळ गरम पाण्याच्या पातेल्यांतच टाकवाय!" गणाचारीचे शब्द ऐकल्यानंतर मायारसरोवरीश्वराला कळून चुकले की तो मुगता रानरी लोकांच्या वस्तीत नव्हे, तर नरभक्षकांच्या हातांत मांपडलेला आहे. पातेल्याखातच्या पेरण्या लांकडांमुळे त्याच्या शरीराला चटके बसू लागले.

पातेल्याच्या बाहेर काढण्यासाठी मायारसरोवरीश्वर ओरडून सांगू लागला. त्यावर वृद्ध गणाचारी एक जळके लांकूड हातांत नाचवीत त्याला रागवायला लागला, "अरे माणसा, वनदेवाने तुला आमच्या पोटपूजेसाठी पाठवलेय. तू जर पातेल्याच्याबाहेर निघण्याचा प्रयत्न

केलास तर मी तुला खांकडाचे चटके देऊन मज्जून काढीन। खबरदारी!"

हे ऐकून आपला मृत्यू जवळ आला आहे हे मायासरोवरीश्वराला समजून चुकले. तरीसुद्धा गरम पाण्यात मज्जून देवना सहन करीत मसण्यापेक्षा कोणत्याही भागाने या पातेल्याच्याबाहेर पडलेच पाहिजे असा त्याने विचार केला. त्याला एक युक्ती सुचली. त्याने गणाचारीता कांहीतरी रहस्य सांगायचे आहे असे खुपेने सांगितले. तो हळू आवाजात म्हणाला, "तू बनदेवाचा पुतारी गणाचारी आहेस ना? तर मग हे रहस्य मला तुलाच सांगितलं पाहिजे. तुमच्या बनदेवाने माझ्याबरोबर आणखी तिघाजणांना तुमच्या पोटपुजेसाठी पाठवले आहे."

"मग ते तिघेजण माहेत तरी कुठे?" गणाचारीने आश्चर्यचकित होऊन विचारले.

"मला काटत ते चुकून दुसरीकडे उतरले असावेत. जर तुम्ही मला बरोबर नेलेत तर मी त्यांना शोधून काढीन व पकडायला मदत करू शकेन." मायासरोवरीश्वर म्हणाला.

गणाचारीला ही सूचना पसंत पडली. त्याने

लगलीच कढत पाण्याच्या पातेल्यातून माया-सरोवरीश्वराला बाहेर काढले, आणि ही बातमी बनदेवाच्या मंदिरात नेलेल्या शेरसिंहाला सांगण्याची आज्ञा केली. नंतर चारजणांना बरोबर घेऊन मायासरोवरीश्वराला तो अरण्याच्या दिशेने जाऊ लागला. त्यांनी अरण्यात खूप शोध केला. एका झाडाच्या छाती समथ्याचा चावूक त्यांना विसला. "माझ्या रथाचा सारथी व काचगमाला या झाडाच्या पर्णारजित कवाचित अडकलेले असतील" असा विचार मनात येऊन माया-सरोवरीश्वराने वर पाहिले. तर बरती हंसंवा रथ उडत होता ती त्याला दिसली.

त्याचवेळी वर जाणारा पांढरा धूर पाहून सिद्धसाधक व मकरकेतूही नरभक्षकांच्या प्रदेशाच्या दिशेला जात होते. आपल्या बाह्मनाला - चरवानगाला हांकलत सिद्धसाधक "जय महाकाली" असें अधूनमधून ओरखत होता. त्याची ही भयंकर गर्जेना कानावर पडताच मायासरोवरीश्वर व त्याच्याबरोबर असलेल्या सर्वांचा अंगाचा थरकांप झाला.

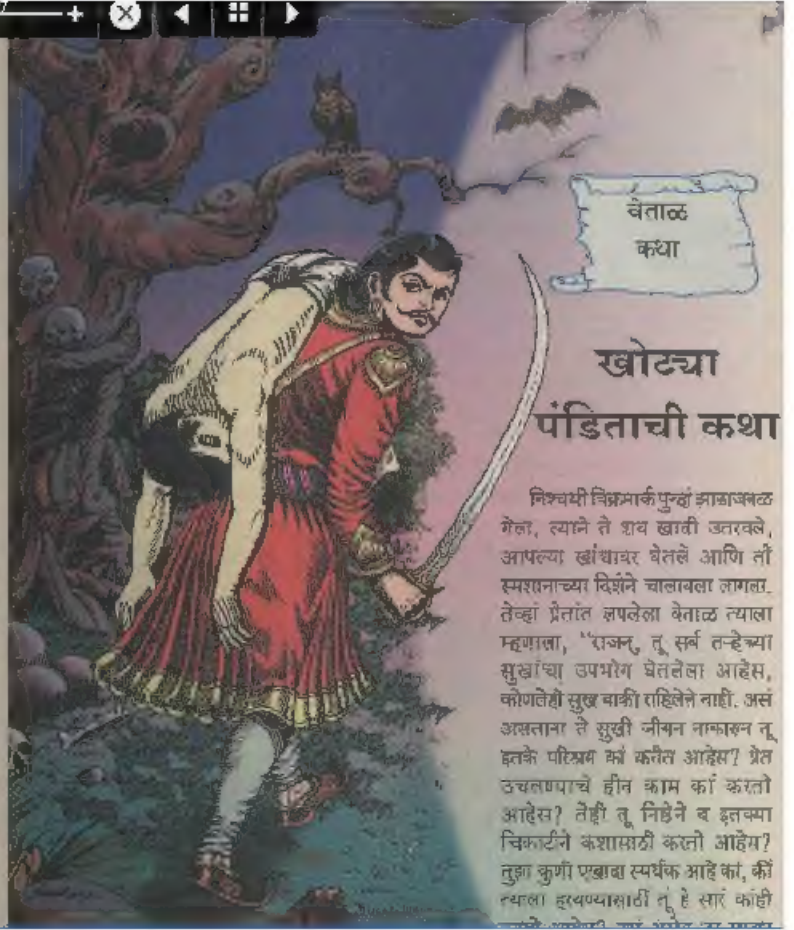
(क्रमशः)

वेताळ
कथा

खोट्या पंडिताची कथा

निश्चयी विघ्नमार्कपुत्रां झाडाजवळ गेला, त्याने ते शय खावी उतरवले, आपल्या खांद्यावर घेतले आणि ती स्मरतानाच्या दिशेने चालावला लागला. तेव्हा प्रेतांत झपलेला वेताळ त्याला म्हणाला, "राजन्, तू सर्व तऱ्हेच्या सुखांचा उपभोग घेतलेला आहेस, कोणतेही सुख बाकी राहिलेले नाही. असं असताना ते सुखी जीवन नाकारून तू इतके परिश्रम कां करीत आहेस? प्रेत उचलण्याचे हीन काम कां करतो आहेस? तेही तू निघेने व इतक्या चिकाटीने कशासाठी करतो आहेस? तुला कुणी एखादा स्पर्धक आहे का, की त्याला हरवण्यासाठी तू हे सारं काही करतो आहेस? काही शेरसिंह वगैरे असतील तर माझी

पडिलाने मदन गांबाच्या एका खोट्या यंढिताशी स्पर्धा केली आणि त्याला अपमानित व्हावे लागले. मी तुला तीच गोष्ट सांगते. म्हणजे तुला थकवाही जाणवणार नाही" आणि वेताळ त्या यंढिताची गोष्ट सांगू लागला.

ग्रामाधिकारी पारिजाताला लोकांनी आपल्याला महापंडित म्हणावे अशी तीव्र इच्छा होती. म्हणून तो शरीर आपल्या गांबात सभा भरवून तिथे वेदपुराणांवर प्रवचन या चर्चा करी. गांबकरी त्याला प्रश्न विचारीत आणि तो त्यांना उत्तर देई. हा सभेचा रोजचा परिपाठ होता.

एकदा मदन नांवाचा एक तरुण कांहीतरी कानमिषित त्या गांबात आला. सोंब्याबाळी असलेल्या या यंपेना नोंही उपस्थित राहिला. त्या दिवशी पारिजात गर्जेंद्रमोक्षाची कथा गांबकऱ्यांना सांगत होता. कथा संपल्यानंतर

एकाने प्रश्न विचारला, "द्वीपदीना गांब पती होते. मग तिला पतिव्रता कसे मानता येईल?"

पारिजातने हसत उत्तर दिले, "तुमच्या इशानांचे चाचं उत्तर आहे." दुसऱ्या एका गांबकऱ्याने विचारले, "रामाचे विनाशकारण सीतेला आपणांत सोडून दिले, ह्याला आदर्श पती कसा म्हणता येईल?" "ही गोष्ट सीतेने सांगितली ना, मग सीतेनेच याचं उत्तर दिलं पाहिजे." पारिजातने सगर्थन केले.

आणखी एकाने शंका व्यक्त केली, "शिवानेच नृत्याची निर्मिती केली आहे. तरीदेखील या कलेचा पुरुषांपेक्षा स्त्रियांचा जास्त अभ्यास करतात. असं का?" "हा तर निवर्गाचा नियम आहे. कमावतो पुरुष पाण खर्च करतो हो!" पारिजातने उत्तर दिलं.

असे कितीतरी प्रश्न विचारले गेले. मदनला

माझ आश्चर्य वाटत की कथा होनी गर्जेंद्र-मोक्षाची, पण त्याबद्दल कुणीच कांही विचारलं नाही. पारिजातची असंबद्ध उत्तरे ऐकूनही तो जरा चक्रायला. कारण कोणत्याच प्रश्नाचं सल्ल उत्तर दिलेलं नव्हतं. तरीही गांबकरी उत्तरे ऐकून खूष दिसत होते.

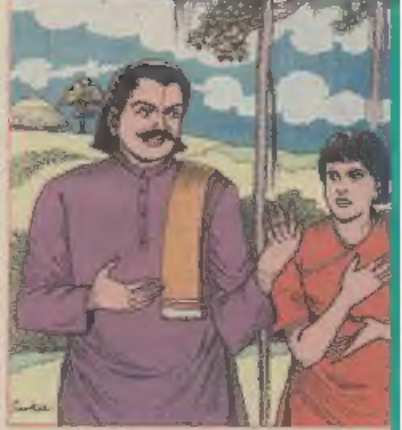
वीर मदनचा दूरचा नातेवाईक होता. तो पारिजातपेक्षा जास्त चांगली चर्चा करू शकत असे. त्याची भाषा सल्ल, सोपी व उत्तरेही सुसंगत असत.

मदनला वाटलं की वीरला या गांबात बोलावलं तर चांगलं होईल, कारण श्रोते कथा-प्रवचने ऐकण्याला उत्सुक दिसत होते. त्याने हा प्रस्ताव पारिजात समोर मांडला व म्हणाला, "महोदय, आपल्या सभा पारच छान होताना. आपली अनुबली अप्रैल तर मी वीरला या गांबात यायचं निमंत्रण देईन. तो माझा धुरच नातेवाईक आहे आणि तो जर येईल, तोही एक मोठा विद्वान आहे."

"मोठे मोठे विद्वान कोणत्याही सभेत आले की सभा चांगलीच होते. तुमचा वीर तेवढ्या ताकदीचा आहे ना?" मदनने विचारले.

"जे मला सांगत येणार नाही. परंतु त्यालाही एकदा राजसत्कार मिळालेला आहे." मदन म्हणाला. वीर खर्च पारिजातपेक्षा हुशार आहे असे कांही त्याला सांगायचं नव्हतं.

"राजसत्कार मिळण्यासाठी विद्वत्तेपेक्षा दरबारांतल्या लोकांशी परिचय व राजसत्कार जास्त आवश्यक असतो. पण असल्या लोकांचं खरं स्वरूप कळतं अशा लहानमोठ्या सभांतूनच। त्यांची प्रतिभा इथे दिसून येते. वीरला जर बोलावा!" पारिजातने आश्वासन दिलं.

मदन जेव्हा आपल्या गांबी भरत गेल्या तेव्हा त्याने वीरला ही गोष्ट सांगितले. त्यावर वीर म्हणाला, "मला खर्च आश्चर्य वाटतं की आपणासच्या गांबातून अशा चर्चा, प्रवचने ऐकण्यासाठी लोक खरोखरीच उत्सुक आहेत. मी अवश्य पारिजातला भेटायला जाईन."

कांही दिवसांनंतर मदन आणि वीर पारिजातच्या गांबी गेले. जी पंडित सभा आपोजित केली गेली, त्यांना वीरने गर्जेंद्रमोक्षाची कथा गोठ्या राजकतेने सांगितली. पारिजातने कथाकथन आणि वीरचे कथन यांत कितीतरी फरक आहे हे मदनला स्पष्टपणे कळून चुकले. गांबकऱ्यांपैकी मात्र कुणीही त्यानंता प्रश्न विचारले नाहीत.

"म्हणजे याचा अर्थ असलं होतं की या प्रवचनांत गांबकऱ्यांना कांही शंका उरल्या नाहीत. वीरले सुबोध कथन केले नि त्यांच्या यंढिता जगाच ठेवली नाही." मदन पारिजातला म्हणाला.

नाईल, तेव्हाच या समस्याचे निराकरण होऊ शकेल."

मदनने पारिजातला हे सांगितले नाही व त्याची तोंडभरून स्तुती केली. नामवर गांवात असेच कथाकथन करण्यासाठी मदनने गोड बोवून पारिजातला राजी केले.

नामवरमधे सभ ठरली आणि रेंच लोक त्या कार्यक्रमाला आले. वीरने कुंतीची कथा सांगितली आणि श्रोत्यांनी ती लक्षपूर्वक ऐकली. पण जेव्हा पारिजातने भक्त प्रल्हादाची कथा सांगितली तेव्हा त्यानंतर श्रोत्यांनी वामनावताराबद्दल प्रश्नांचा मळिमार केला. पहिल्यासारखीच अर्थहीन उत्तरे पारिजातने दिली.

वीरला हे अगदीच विचित्र वाटत होते. त्यानंतर निशापूरमधे आणखी एक कार्यक्रम झाला. तिथेही हाच प्रकार घडला. वीरची कथाकथनाची पद्धत श्रोतृवर्गात उत्साह निर्माण करू शकली नाही, त्यामुळे वीर जरा निराश झाला. शेवटचा आणखी एक प्रयत्न म्हणून त्याने एक सभा जामुतीपुरात आयोजित करण्याचे ठरवले.

यापूर्वी जामुतीपुरात वीरचा भव्य सत्कार झालेला होता. त्या गांवातले जाणकार लोक त्याला पारिजातपेक्षा जास्त श्रेष्ठ पंडित मानतील आणि त्याचा आदर राखतील अशी अशा त्याला वाटत होती. सभेची जुळवाजुळव करण्यासाठी वीरने मदनला जामुतीपूरला धाडले. जेव्हा मदन तिथल्या ग्रामाधिकाऱ्याला भेटायला गेला, तेव्हा तो अधिवक्त्री गाराजीने म्हणाला, "आम्ही वीरचा सत्कार केला म्हणून काही लोकांना वाईट वाटते आहे का? की ही चुक आहे असे वाटतंय? तसे असेल तर वीरने या गांवात येणे हे त्याच्या दृष्टीने ठीक होणार नाही."

"गहाशय, वीरत्यागवर्तन आपला काही- तरी वैरसमज दिवतो आहे. पारिजातने सभा जिंकली असं लोक म्हणतात म्हणून आपण वीरबद्दल अनादर दाखवता आहात. परा त्याचं खरं कारण आहे गांवकऱ्यांचे अज्ञान! त्यांच्या अडाणीपणाची फायदा घेऊन पारिजात आपल्या बुद्धिमत्तेची शोखी मिरवतो. त्याच्या भ्रमाचा थोपळा फक्त जामुतीपुरांतल्या गांवकऱ्यांमधेच फुटण्यासारखा आहे. पारिजातची खरी परीक्षा करण्यासाठीच ही सभा आम्हाला तुमच्या गांवात करायची इच्छा आहे." त्यावर ग्रामाधिकारी चिडून म्हणाला, "पुन्हा पुन्हा तेच तेच काय सांगता आहात? पारिजात हा काही विद्वान नाही, हे जाम्हाला माहीत आहे, त्याच्यात गांवापुढी वेळील चिन्ता नाही. त्याला मात्र स्वतः गहापंडित असल्याचा आव आणत येतो. म्हणून तो नेहमी आपलीच अकड्याने रचतो, तो ग्रामाधिकारी आहे

आणि आपल्या अधिकाराच्या जोरावर तो त्याच्या लोकांना मदत करू शकतो. जे त्याला आवडत नाहीत, त्यांना तो वास देऊ शकतो, त्यांचे नुकसान करू शकतो. म्हणून गांवकरी त्याच्याशी गोडीगुलादीने बागून त्याची नाटकी स्तुती करतात. असले स्तुतीपाठक लोक त्याच्या सभांना लाघारीने, नाईलाजाने जातात. ज्या गांवात त्याची सभा असते, तिथे हे लोकही बरोबर जातात. आपली उपस्थिती त्याला जाणवून देण्यासाठी ते उर्याच प्रश्न विचारतात. पारिजातच्या यशस्वी सभांचे हे खरे कारण आहे."

हे ऐकून मदन चक्रावला. त्याने ग्रामाधिकाऱ्याला म्हटलं, "साहेब, हे बरोबर आहे, पण हे लोक पारिजातच्या कथेबद्दल प्रश्न न विचारता इतर अनावश्यक प्रश्न का विचारत राहतात?"

ग्रामाधिकाऱ्याने जास्तच चिडून उत्तर दिलं, "अहो, पारिजातच्या कथा ऐकायला आमचे

गांवकरी उत्सुक नसतात. उगीच डोकेंदुखी निर्माण होते. म्हणून ते नुसते बसून राहतात. त्याचे आख्यान संपले रे संपले की त्यांच्या मनांत इतर के विषय धोळत असतात. त्यांच्याबद्दल ते विचारीत राहतात. आणि खरे पाहिले तर पारिजातलाही त्या प्रश्नांची उत्तरे ठाऊक नसतात. गांवकऱ्यांना देखील ठाऊक असते की त्यांच्याकडून नीट उत्तर मिळणारच नाही. म्हणून ते प्रत्येक उत्तराला 'वा छान' म्हणून माना देतातच. "

ही गोष्ट सांगून पेंताळने आपली शंका व्यक्त करीत विक्रमार्काचा विचारले. "राजन्, जागृतीपुरच्या ग्रामाधिकाऱ्याला पारिजातच्या नक्कीत सारी माहिती आहे. आपल्याला पंडित म्हटले जाते म्हणून त्याने काय काय वाटके केेली, थाप मारल्या, हे त्याला ठाऊक आहे. हे माहिती असून देखील त्याने वीरची सभा बोलावल्या- बोवले नकार दर्शविला. हा बौरसारख्या पंडिताचा अपमान नाही का? ज्या गांवात वीरचा स्तूपार झाला, त्याच गांवात वीरची सभा होऊ नये? त्याच्यावर हा राग कशासाठी? ग्रामाधिकाऱ्याची चीड कक्षापाधी आहे? माझ्या या शंकांचे उत्तर माहीत असूनही जर रा मीत फक्तखेल तर तुझ्या डोक्याची शोषर झकले होतील. "

विक्रमार्काचे उत्तर दिले. "जागृतीपुरचा ग्रामाधिकारी वीरचा अदर करणारा आहे. त्याच्या मनांत वीरबद्दल गितांत प्रेम व कौतुक आहे. म्हणूनच त्याला वीरची सभा गांवात घ्यावची नाही आहे. पारिजातबरोबर वीरचेही कशाकथन ठेवणे हा उत्तम वीरचाच अपमान आहे. त्याच आणखी एक महत्वाचे कारण आहे. वीर हुशार आहे पण त्याला धोरण कमी आहे. नाटकी पंडितांच्या या असल्या चाली त्याला समजत नाहीत. लोकांचा पवित्रा, खोटेपणा हा त्याला आजून नीट ओळखता येत नाही. म्हणूनच त्याने पारिजातच्या सर्गेत भाग घेऊन दर वेळी हर मानली. जागृतीपुरच्या ग्रामाधिकाऱ्याला वीरसाठी आणखी एक पराभव नको होता, खोटेवा पंडितांशी चुरम नको होती. तसे केव्यामुळे वीरच्या आजपर्यंतच्या कीर्तीला काळिमा लागला असता.

यांत ग्रामाधिकाऱ्याची मुळीच चूक नाही, किंवा त्याने जागृतीपुरच्या वीरचा अपमानही केलेला नाही. जो काही विचार त्याने ठरवला. त्यांत वीरची प्रताईच होती. कारण काहीही असो, वुष्ट व खोटेवा माणसांपासून लांब राहाणे हे केव्हाही श्रेयस्कर असते. "

सोलाची मऊ खेळणी

मऊ, गुनगुनीत खेळणी भारतांत पूर्वी नव्हती का? हो तर, लहान मुलांना हाताळावला सुलभ व सुरक्षित अशी खेळणी आपल्याकडे कित्येक शतकांपूर्वीपासून बनवी जात आहेत. म्हणजे सध्याचे लोकप्रिय 'टेडी' किंवा 'ब्ली' नव्हते. ती खेळणी श्रृजिम धाग्यांच्या कापडाची व साहित्यापासून बनवतात.

जुनी भारतीय खेळणी झाडांच्या सालीपासून, तंतूपासून बनवतात आणि थमोकोल इतकी बजवता हलकी असतात. त्यांची किंमतही फारच कमी, फक्तडण्याजोगी असते, हे आणखी एक विशेष!

वस्तुवर्गीत उद्योगाच्या बांबू गवतांपैकी सोला हे एक प्रकारचे वांने गवत पश्चिम बंगालमधे अमप सांपडते. कुशल बंगाली कलाकार वापामून अनेक निगिराळ्या वस्तु बनवतात.

या जाड गवताची बरची कटीण साल कोयतीने तासून काढरी की, जातता दुधी गाभा दिसती. याच आकर कापून खेळणी, सजावटीसाठी साहित्य, व शोभेच्या वस्तू तयार करतात.

ब्रिटिश राजवटीत या सोलाच्या टोण्या हिंदुस्तातच्या उद्योगाच्या उन्हापासून सुरक्षित वगण्यासाठी ब्रिटिश अधिकाऱ्यांच्या डोक्यावर आसत.

बंगालमधे तुम्ही दुर्गापूजेच्या काळांत गेला असलात तर देवी दुर्गेचे व इतर दैवतांचे अलंकारमय सजावट पाहिली असेलच. त्या वस्तू सोलापासूनच केल्या जातात.

बंगाली हिंदू नवरात्र डोक्यावर घालतो ती टोचोर आणि बघूच्या डोक्यावर चिराजमान असलेला मुकुट हे देखील याच गवतापासून केलेले असतात.

तैवद्व्यान् बलुभला अमन्द दिसला आणि
 त्याने वोलणे बंद केले बलुभने आपली ओढाछ
 करत देताना म्हणले 'मी आपत्त नांव ऐकलय
 आज सकाळी' यादवच्याचरोबर पाहिल होतच

मदिराच्या मजगतीत वस्त्रम त्याला द्या

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

दरुदे "सुविधि" के लु हावा निथही चलाम
गोथले ह दुख पुनह पुनह गानत हंला च्याना
मध्य के घना गानदगा जिन्का शोर पड़ला

नितका व्याही मंडळींची सरबार्ह करतानादेखील पडला नव्हता.

त्याचेवेली आनंदचा मोठा भाऊ विनोद तिथे आला नि म्हणाला, "अरे आनंद, आताच मला कळत की नवऱ्या मुलाची थोरली व धाकटी बहीण व त्यांचे नवरे यांना आपण आणखी मानपान करायला हवेत म्हणून त्यांच्या घरांतली ही रीत आहे, की फापडे आणि अणठमा घायच्या. पण तू फक्त सर्मांना लाडकर, कपडे दिवस, पण अणठमा पहिल्यात म्हणून जरा नाराजीच बांधक शास्त्रात."

"आता कस करायचं रे? याही तर सारी रक्कम खर्च झालीय." आनंदने आपसी चिंता व्यक्त केली.

बहुधने तर्कच म्हणून, "जेव्हा तुम्ही मागितलेत तेव्हाच जर मी पैसे दिले असते तर ही अर्माची पिका येवतली नसती माझा नियम अणान मी मदन केली नाही. तुमच्या माऱ्या काळज्याच मुळ काण मी आहे." अस ती पुन्हा पुन्हा म्हणत गेली.

तेव्हा चिन्मत्ता मध्ये व लाड खुपसत व तो

कहणुमला म्हणाला "कर्ज देतना अंयतच अमकी पाहिजे हाच तुमचा नियम आहे ना" ज्ञान नर तुम्ही माझ्या भावाचे चांगले पारचित मंत्र आहेत तेव्हा आता शंका करू की दोनशे माहारा निर्घोकपूर्ण तुम्ही त्याला आना देऊ शकता का? हे तुमच्या नियमाविरुद्ध नाही तरही "तू पडेल आणि तुम्हाला त्यापुढे असत नाहीत."

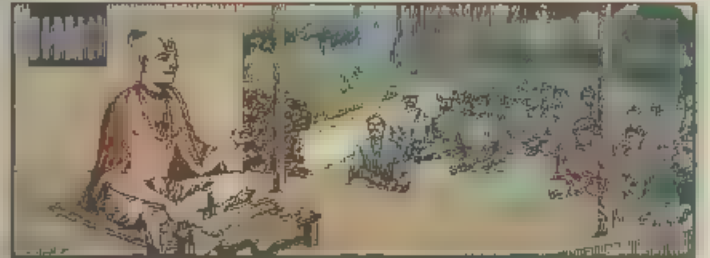
"जस आहे होय? हो तुम्हाला थोर बोलतला मी आता आलो." असे म्हणून वस्तुच स्थित निसटला.

आनंद पडेल वेळ्याने "ता शंका राता विनोद म्हणाला "अरे त्याच्यापासून तुम्ही सुटका करण्यासाठी मी हे नाटक रचले आता तो तुझ्यापासून पैलभर दूर राहीन मीच उपहास्यर हा दोष घापला होना पावत नकोस त्यानी कोहीच मागितलेच नाही."

त्यानंतर लग्न समारंभ आनंदाने पा पडला तेव्हापासून वस्तुच कर्ण आनंदला भटायना भाला नाही त्याशिवाय "मी तुम्हाला मदत करू शकता नाही अस म्हणून इतरांना खिचवण्याची जी सुटोड वस्तुमला दहली होती तीही सुटली.

चोरापासून सुटका नाही

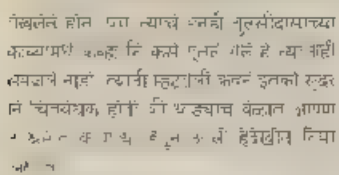

महान सनकवी तुलसीदास याचा बारावर्षीसमय "जे नरान भ्रमंभम होला त्याचे काही एकनिष्ठ स्वेवक फक्त त्याच्यातच राहो. हाते तुलसीदासाचा वस्तुच तसा पडत शिवायचिन्मत्तास पा तसरा पहायला परत राडा करायलाच जात होता त्याचे काव्य भुमंभर होत राह्य तिहीन असताना हो चा पंढरा वद भासजात गात असे जो कुणी त्या मांडक म्वातल्या पासी ऐकत बसे तो तिथून टातच तस त्याच्या धर्तरीच्या झोपडीबाहेर अनेक

१. राणा अनेक प्रहर झाले तरी ऐकतच बसत. तुलसीदास याच्या आश्रमापासून कांही जल तसच निम हा चोर राहत होता नगराच्या चिपायागे त्यात त्याच्या गुन्हाचरत अनेकवेळा पकडून चोरीदाखल राकत होते पण पकदा तो बरीशालीतून बाहेर पडला की त्याचा हा वाडंत पदा मो पुन्हा चाखू करीत झरे.

तुलसीदासाच्या आश्रमाचे प्रवेशद्वार रात्रीदिवस बंदच असत त्याचप्रमाणे आश्रमाच्या जातनाचे धाते रादरात्रीही बंदच असत त्यानी संकेत ठेवता त्याच्या वस्तुच वस्तुच ऐकता होत भर ती एक रागूह आश्रमात चलाही होती ज्ञान होता त्याच्या त्याच्यापासोपाठ आत फिरता त्या भक्तापैकी काहीजण व्यापारी होते व ते खरेदीसाठी या नगरात आले होते पण ते जेव्हा आश्रमात विश्राम करण्यासाठी थांबले, तेव्हा तुलसीदासाचे मनभावन राखन ऐकत ते इतके तुम्य ज्ञाते की त्याना त्याच्या सोमानाची आठवण राहिली नाही तुलसीदासाच्या झोपडीतच एका कोपऱ्यात त्यानी आपल्या बैस्याची गळोटी ठेवली आणि ते तुलसीदासाचे पणत ऐकत झपेत.

तिगा त्याच्या पाठीमागेच बसला होता पण त्याचे डोळे मात्र त्या व्यापाऱ्याच्या गाठोड्यावर

[illegible]

यस्य विद्वत्पुत्रः शत्रुघ्नश्चासौ गच्छन्तः शत्रुघ्नोऽपि
एव ते वृद्धमंगलशायकौ यथा व्यासः पाटुः
निमलः सत्यः अनेदं हीनो विप्रमानस्यो ह्यसौ

महर्षिः कथा शतस्यैवमत्र निमाणा समजस की
शैली आहीनी मूल्यवान् कृती कगपना तिथे
आहं होम पदम्या रत्नं शिवमैदिगत माहा उन्मय
हन्ता नो पातून रात्री अश्वमान ने मुक्ताम करणार
होम

तिमसाजी ही वडील लहरी होनी दुसरी एका
याच शेंदरीच्या वृत्तीत बांधी केली असता
शेंदरीच्या तांकांनी तिमाला पकडला होता
मरपूर मार खाऊनच येम फुलत आला होता
शेंदरींनी अही तिमाला आठखले असत वेळ
इतकीच सामोरे त्यांना रात्री गुपचुप पळवता
आय आये

२. दुर्लभ वस्तुओं का प्रमाण तहफ़ा स्वच्छ
पंच अथवा त्रै त्रैयमदिमान नामका विधान
आश्रयन फल निमा आनि तुलसीदास अमे दथेय
नले निमाल आपने आयुका मळ्ळुडले अमे
वोटले गण कृपाभासी आपल्याबल सशय येऊ
नेच म्हणून त्या कवेच्या अष्टाष्टिमासो रस रहित
त्याच्याजवळ पाहून मुक्तीदायासी प्रशंगमेन केलं व
न्याय विधान तुल केही भलं समायाचे अहे
का

नाई, गुरुना, पी आना घरी नईन अम
महानवीय ४०० आश्रमांत कृष्णच नाही आषण एकदं
आहान निमाये आच्छात सांगितले

कोण मरणतः आश्रमात् कुणीही नाही? तु
चिन्ता करू नकोस, तु नरक गळतीस वळता!

गुरुजी में खुरब सगलानेय आश्रमात
खर खर च इना कुराही नाही प्राणि सारि दों भगदी
मनास जवरी गुरुजी सिमाने गुरुन स्वर्णिने

कोण म्हणाय सगळीं दां आदीं वगळ
 न्हावी अर्धत जणून अर म्हणून कवींचय घुत्ता
 काव्याच बेखुत वगळ्यात नम झाले

आपका निम्नलिखित प्रश्न मिला है।
 1. आपका नाम क्या है?
 2. आपका पता क्या है?
 3. आपका फ़ोन नंबर क्या है?
 4. आपका ईमेल पता क्या है?
 5. आपका जन्मदिन क्या है?

एषां स्मृतयः याथावार्थस्य कालपक्षेनेति
 कृपां च हनुव्यापानं च दूरस्थानां फलं ज्ञानं
 दत्तं च स भिक्षुः पश्यन् कालयन् न च भिक्षुः दत्तं
 आपन्नं वा न तस्मै यच्च वेपथुः कालं आसीत्
 भयलला यः भालला महाकृत्यासीत् कालं नयन्
 भयलला वृत्तं निमाना गन्तं निमा दुःखस्य
 द्वाकडः कलान्तिः तन्धिही च च पत्तनां नो तन्धिः
 नर वा पत्तनकाले इत्यस्य दौर्लभ्यं हृदयं हृदयं पादं
 ज्योतिः हीनं नो पादं आपन्नं च समर्थं
 वरुणं हीनं नो हीनं च वरुणं च भिक्षुः
 गन्तं नो गन्तं च वरुणं च भिक्षुः नो गन्तं
 पश्यन् भिक्षुः दत्तं दत्तं च भिक्षुः दत्तं
 दत्तं च भिक्षुः दत्तं च भिक्षुः दत्तं

गोविन्दराय गङ्गादेवता प्रणाली द्वारा स्थापित
निधान पर्वत या पर्वतभूत उस वा संस्थानों में बाह्य
उपाचारक रूपक नहीं बौद्धा वाजनाही दा
अहं तत्त्व तत्त्व आनंता वाह्य इत निरुद्ध
क. क. वा. पृ. ती. अनामर्त अनामर्त निरुद्ध उम
अन अनामर्त अनामर्त

मला कडून प्रत्येक महिन्यासाठी

[illegible]

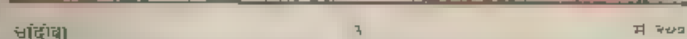
२. जी जी कु मल्ल नि हना ? ३. अ
अश्वपान हना नाना हा का विमिश्र वस्त्रा
हना ?

आपने नृश्या मन्त्राय वरलेला आहे तो मन्त्र प्रभुगामयुक्त स्वर्ग देणारा

[illegible]

त्यस्यैव मान्दव कान्त व तूतरेण्डास भृङ्गा
जे मद्रय बास्त्र नृ पाला कुर्वा द्राक्ष... ए
दानर नहने नृन अष्टा भागश्चन नकणके
अथ ते वैदेन यथा ना ५३ ५४ ५५ ... एतादां ज्ञाने
ज्ञाने उमा

न्यायसिद्धिः विना आश्रयान्न स्यादिति आशयः
नृपसिद्धिः विना आश्रयान्न स्यादिति आशयः

तृप्ती

भर दुपारची वेळ मदीच्या किनाऱ्यावर एक शाळाच्या छायांत स्वामीजीं ध्यानमग्न झाले. यावेळीं तिथे एक गरिब तमज आला. ते पत्र-चिठ्ठां घेऊन येऊन होते.

स्वामीजींच्या ध्यानाने विचित्र आवाजा काढून देत होते. ते तो त्याच्यासमोर गेले. तेव्हा शाळा वेळ बसून गेल्या. पण स्वामीजी काही जागे बदलूनच आणखी जण वेळ पाहू नव्हते. त्यांनी हलक्या हाक मारली, "स्वामीजी!"

स्वामीजींनी होळी उघडली आणि तरुणाचा न्याहाळून त्यांनी विचारले, "शेत पुढा तुक कराली चिंता आहे?"

'स्वामीजी, माझ नाव धनदास आहे. पण माझ्यापाशी एक फुटकी कवडीदेखील नाही. गोळाभर अन्नासाठी मला दिवसभर वणवण करावी लागते. माझ्याजवळ शेतसंपत्ती का नसावी? मला तर वाटतं की या असल्या दारिद्र्यापेक्षा मरण केव्हाही जास्त चांगले!'

उसासा टुकीत तो तरुण म्हणाला.

तुझ नाव आहे धनदास. आणि तू अगदी छान आहे की तुझी कळकळ मी सोडविले आहे. तेव्हा, तुला काही नुसतं देवाच का आता, चल स्वामीजींना म्हणून आ. मी स्वामीजी व त्यांच्या पार्टीमधून धनदास आहे तिथून चालून निघाले.

शाळा वेळ चालल्यानंतर ते शेंपेवण एका मोठ्या कळकळीशी पोचले. तिथे विवाहाची जवळपास संपत्ती होती. त्या घराचा मालक, शीमात होता. स्वामीजींना पाहून त्या मालकाने त्यांनी नेमस्कार केला व आदरांजल घालून ते धनदासदेखील त्याच्या पाठोपाठ आत गेले.

स्वामीजी मी आपला नेवक आहे. आपल्याला जे हव असेल ते लागव लागतोच. आपल्याला द्यायचो व्यवस्था होईल. त्या धानेकाने समस्तपुष्क सांगितले.

श्रीक. आहे. तू तुझ्या सोडविलेला आलेस मला. जे हवे आहे ते मी नेकरीकडून नेवस्थे मगलून

घेईन. स्वामीजींनी सांगितले. धनदासला घेऊन स्वामीजी स्वयंपाक घातले. तिथे प्रत्येक मोठ्या पानल्यातून पदार्थ मिळून ठेवलेले होते. अनेक पक्षांसाठी भरलेल्या पत्रांनी होत्या.

धनदासने एक मोठा थपला घेऊन त्याने सेवामिठाई व पदार्थ भरले आणि तो बकाबका खरू लागला. भटक्याने ते नेवत होते. त्याचे पोटात गुठुध भरले. हा त्याच्या अहरी जेवणा जवळी.

स्वामीजींनी त्याला पणाय म्हणले, अरे, धावलास का? जेच मा, अगदी पाचवे नितक खा!

माझ्याकडाली अन्ना खावयस नाही स्वामीजी. मी इतके जेवलाय. तेच खूप छानच. धनदासने दमल्याभांगल्या शब्दांत जणून.

अरे असे काय करता अरे मी? इथे पक्षांसाठी राशी लागल्या आहेत. असं मोजून काही रोव मिळत नाही. याच्यापेक्षा मला आणखी काहीनही हवेय का? खा, अगदी पोत भे खा. स्वामीजी त्याला म्हणले.

क्षया करी स्वामीजी पुष्कळ दिवस खाना

येईत इतके अज मी एकाच वेळी कस खाऊ? ते कस शक्य आहे? एका दिवशी जेवत खायना हवे. ते त्याच दिवशी थोड थोड करत सगळे खाऊ देऊ. धनदास त्यांना म्हणाला.

तू अगदी दीर्घ सांगितलंस. पण मला घनाच्या बाबतीत तुझा तसा विचार कां होत नाही? तुला घनाचा दस्त म्हणून घेणं आवडतं. पण घनाचा शेतक म्हणून घेणं आवडत नाही का?

जमेत तितकी मेहनत करून कष्ट करून कमाई साठवायला नको का? माणसांत हाव नसावी. आपेक्षाची पूर्ती झाली नाही तर माणूस अशांत राहत नाही. त्यांना मीत झोप लागत नाही. जीवन असंय होत. ज्याच्या जीवनांत शांती नसेल, तो माणूस जगायला लायक नाही. पदुष्याला असुष्यात हवे असेल समाधान.

तुमी! स्वामीजींनी त्याला समजावले. स्वामीजी, माझी समस्या कशी सोडवायची त्याचा मार्ग मला आता मिळाला.

असे म्हणून धनदासने बाकून त्याचे पाद धरून, घनाचा वदन करत आणि मला तोंड तिथून चालता झाले.

चांदोबा

३१

मे २००३

मोरीनाथ

- ॥ इ गूल भाल्लर गंराय का' हा कूटे
भहे शरण कागत्या नदीवर आहे।

० श्री परमहंस महाशय वरिष्ठ उपाध्याय

२. बसोष व हविष्यं व चं यज्ये जगन्नी
 गते च ढीमं जुषीं वज्रवकी गजग्रीणि
 सोमनी ह्योनी
 अ सोमस्य व तृषिरावा
 क भूमन्मर व भिमना
 ६. ओर मरुतो हं भ्रान्त्या भ्रान्त्या ज नक्षत्री
 आने नर भ्रातृणो घाताद्वा दारी मणानो
 अहो
 अ सिलमि व तृषिरावा
 क जमदग्निपु व भित्ता

गणेश पुराण

[illegible]

तेवहा शाहीन राजागुरु महाराज
असाख्य महर्षींनी भव्य माने हे देवेंद्र कर्तले
काम केले नवें अथवा प्रभाव साधना करीत,
तुम्ही चला पूर्ण आर्षी योगाद्वारे केले ह्या ज
कले कोशाद्वारे आने हे देवेंद्र काळज गरीत
त्यातून ते अस्वय होवले द्रुपा द्रुपा धर्मराज
युधिष्ठिर अस्वयधर्मा यज्ञ केले नवें अथवा याच
अर्था आणला एका निष्ठे न प्रतीति दहावना
होवले अर्था यागुत धर्म्या अर्था अर्जुनात महाराज
'अर्जुना' तेच ह 'अर्जुना' अर्था अर्जुना

आलो। उसे सागत धौम्य कृषी थावले
अर्जुनने त्या मूर्तीला प्रकृषिणा घत्तल्या, ५
भक्तीपूर्णक ती मूर्ती लक्ष देव्हन पावित्ती ३
महोशिव गणेशाचेच होले त्या गणनायकाच्या
बरोबरच ब्रह्मदेव विष्णू व महेश या त्रिमूर्ती.
जगदंबा लक्ष्मी, धार्वाती व सरस्वती आणि
नवग्रहांपासुत इतर सर्व देवीदेवता कोलेल्या
होय. गोशालेच्या इतरच पायाजवळ विघ्न
बाधनेले होते. मूकप्रज्जाची श्रेष्ठी मूर्तीच्या
चाती बाजूला यत्नासाखी होती त्या गोशाली
शोभा पाहाण्यास सहजावपी डोळेमुद्रा अणु
पडतील असे बाटत होते सर्व बाजूनी पाहून
झाल्याच अर्जुन धौम्य कृषीना म्हणला
‘‘मनीषवता अशा सुदर गणेश मूर्तीच्या चाती
बाजूला एक मोठे नगर बसले आणि त्याची
भरघाट झाली मग अशी दशा आता कां व्हावी।

१	= १९११	५	परमार्थ सचित्र
२	१९१० देखिकालीनी नीच	६	वै सनेप नली अभ्युत्थन छेउछा
३	अ पल कीन चरणीय	७	इतिहास १९०५
४	१९०५ गिरिजाहकाली हा इतिहासी	८	नैसर्गिक तौर पर १९०५ प्रसन्न हिमाली दान
	मकली हाहा १९०५ गिरिजाहकाली		प्रसन्न १९०५ हाहाई कोनी
	प्र १९०५ १९०५ १९०५ १९०५ १९०५	९	१९०५ नी चक्र
	मकलीहाहा १९०५ १९०५ १९०५ १९०५	१०	१९०५ १९०५ १९०५

वातापि नगराची राधा ऐकावी, असे कुनूळ मनांत आहे।

धीम्य मुनी वातापि नगराची कथा त्यांना सांगू नगले

अगस्त्य ऋषींनी लोपामुद्रेच्या इच्छेप्रमाणे काही द्रव वाचविण्याचा विचार मनात जणू न देता जवळ असलेले सर्व धन वाटून टाकले आणि एक लाकड्याक रज्याची स्थापना केले. नव्य सारंगिक कर्तव्यकर्माचे पालन करीत रहा. असे न शिकीत स गूढ अंगवस्त्राची वस्त्राभिरा ने लोपामुद्रेला चारोबर घेऊन आपल्या अश्रम न पराले

गणनायबाने बलावैपय्य हे प्रजला घेणाने दन नाहिले. त्या मुनींची श्रद्धा पत्तिपूर्वक आराधना करीत प्रजा चिरकाल या नगरात सुखमसाधानाने राहिली. किन्याक पिढ्या अशा परिस्थितीत राहिल्या वातापि नगर हे आदर्श

राज्य म्हणून जयलपामच्या राज्याना मार्गदर्शन करीत राहिले व देशभर या शहराचा प्रसिद्धी गिहिली

अगस्त्य मुनी राधा वध करतील या भीतीने इच्छित विध्य पर्वनात येऊन गेला होता, राणी कोणाला कळणार नाही किंवा सशायली येणार नाही अशा कानकोपस्याकल्या जागी स्वतःचा जीव मुर्दत घेऊन राहण होता त्याने वातापि नगराची भस्मराह झाल्याचे ऐकते व तेथे अगस्त्य ऋषी राहत राहिले या गोष्टीची खात्री करून घेतल्याक दुष्ट अं पल दडी मुक्त का कधीचे द्रवून परमार्थ स्मरण त्या साधुपुरुषाचे सौम्य वक्तु वातापि नगरात न परत येऊन गावलागला त्यानेळची नगरातील परिस्थितीत इंगितला अनुकूल अशीच झेली

हळूहळू कोळ लोटल गेल्ल तशी वातापि नगरातील प्रजेच्या मनात स्वार्थबुद्धी उत्पन्न होऊन वाटू लागली प्रजेचे परस्परमधीन मतभेद वाढत गेले स्वार्थी व द्वेषार समागिक भोळ्या-भाळड्या प्रजेला फलवून लुबाडू लागले

अशा न हने वातापि नगर एतनाप्रत्यक्ष हने झापाच्यान जाऊ लागले इत्यतच एजेचा एक नेता म्हणून वायक नगरात इंद्रजाल करून तो एक महापुरुष असल्यामा खं यष्टू लागल व प्रजेच्या कणवट त्याका तब कायम जाऊ

गताच्या मध्यरात्री गणपतीची सूड घुली अस्त्रासन व भगवन्त मुनींनी घालून दिवकरा कर्तव्यबुद्धीचा प्रजेच्या मनात पण्डा असल्यात प्रजा आगच्याने धालून दिलेली निनिधर्माचे नियम मोडणार नाही हे इत्यतले ओळखले म्हणून त्याने

तत्रिक विद्या व मधुगान आदि गोष्टींची चटक प्रजेला लावली लोकस्मिताक राज्याना आचषयक अशा नागंनियमाक फलक अगस्त्य ऋषींनी जगाजगाी रावले होते ते इत्यतले काढून टाकले व नवे नियम घालून दिले चोमी लबाडी इत्यादीत मिळणारा आनंद प्रजेच्या मनात उत्पन्न होईल या एष्टीत करावयाची त सर्व त्याने कल शालयाण एका जागी बसून राहण हे वागत वक्षणा असल्याचे प्रजेच्या पानवर निगमित सुलपारी भागवितान वचून हे पानवर जीवनाचे धर्म्य अस्तव्याचे पानवर कोल जाऊ लागले नंतर काही राक्षस तेथ पातटून गायान येऊन राहू शमले व इत्यतब मटत करू लागल प्रजासंयकाच मोन घेऊन प्रजेचा पुसारी म्हणून इत्यल प्रसिद्ध झाला प्रजेची आपसात भाडणे व मारायान्या शुरू झाल्या वातापि नगरात यादवीच माजली निनिवान व निरुपद्रवी प्रजा वातापि नगर घेऊन जाऊ लागली

वातापि नगराच्या मध्यभागी गणपतीची मूर्ती होती ती जागेनदोरत करण्याच्या प्रयत्नाता इत्यन लागला त्याने शतर्जी चारी बाजूला गणपतीच्या रोखाने उभ्या केल्या शिवाच्या खाली गुंडावळ स्फोट होणारा दागाळा घातला फक्त अग्नी लावण्याचा उल्ला होता अशा वळी उलपेक्षितपणे उडले न असे ठिगणी व लागत च असा शत ङाळा की त्याच्या अवस्थान इत्यली हल्ल्याच्या निकड व निकडच्या इकडे झाल्या आणि उल्लेखोळ आनेअप उडू लागले त्यामुळे जितके दृष्ट होते ते सर्व जागच्या जागी ठार झाले किन्याक विकलाग झाले त्यात इत्यनसुद्धा होता त्याचा एक पाय व एक हात गेला तो रक्तदाळ

होऊन लोलत सरला त्याला मुनीतून हे शब्द ऐकू आने

"अरे इत्यला या विकलाग स्थितीत म्हानारणी कुंजन रडत कुंथत, चिरकाल उग हीच तुला योग्य शिक्षा आहे" गणपतीने या शब्दात त्याला शाप दिला

वातापि नगराचे सर्व वैभव नष्ट झाले अद्यापि काही लोक राहिले परंतु हे नगर एक ओसाड पडलेले पडके व नुसार शहर झाले आहे धीम्य मुनींनी या शब्दांत वातापि नगराचे पूर्ववृत्त स गितले अर्जुन अश्चर्यचकित होऊन गप्प राहिला त्याला गणपतीचे ते अपूर्व कलाकौशल्य दिसले नाही

भजुता यात आचर्य करण्यामाख काहीच नाही त कलाकौशल्य मह झाले हे मी पूर्वेच सांगितले नाही का? असे धीम्य ऋषी म्हणत असला जवळच्याच एका कोटेम झुडपात

एक विकृत रूप जसवेला न्हातल एका हाताने व एका पायाने शरीर फरफटत ओढील येत मोठ्याने जोरडला ते अपूर्व कलाकीशक्य होते त्या बाजूला हात करून नमस्कार करीव तो तडफडत तत्काळ मरण पावला

अर्जुनाने त्याच्याकडे पाहून विचारले मुद्देवा! तोंच माही कां हो इत्थल?

धौम्य म्हणले - 'हौय दुष्ट क्रूर माणसांचा मरण शर शोभा

अर्जुनाने दूत पाठवून बलापि नगरास येथे विषयी धर्मराजाकडे निरीय पाठविला.

हस्तिनापुत्राहून धर्मराज, भीम नकुल, सहदेव यांच्यासह चालपि बगौ आला

त्या दिवशी रात्री धर्मराज गणपतीचे कलाकीशक्य अंतर्धान पावले त्या तिथेला तोंड करून बसला आणि म्हणाला - 'देवा, माझ्या धाकट्या भावाने तुझे अपूर्व रूप पाहिले मला ते

तय मिला. रात्री ही क मुझें तह शिल्लक जाली काणत्या राधेगण लवकरच त्या मुनीची प्रतिष्ठा स्थापनाच भग्न मला जायने शक्य कर। असे म्हणत डोंबे विद्वान गणपतीने श्रम धरून धर्माजान प्रार्थना केली

तव्हा याच्या आलावर हें शब्द उडत धर्मपूज याच्या शिरोपकार यशस्वकीय होतवोच शिरोपकार यशस्वकीय हे म्हणे प्रिणुत ही मुनी कोलात मुनीची पवित्र झालाचोवर नुझा यज्ञाचा धांडा तामच होलेन आंग पुढ जाईल नुझा अश्वमेध यज्ञ पूर्ण होईल दातांपे नगराच पुनरुद्धार का मुद्देवा! पश्यकुलात जन्माला जाले पराजय चंद्रवर सोडे व नगरीन राज्य वर्ज्यन।

धर्मराजाने डोंबे पडेल ते त्याला मागें मणपतीने अर्घ्य करणकोशक्य दर्शय म्हणले व नक्षत्रीय अंतर्धान पावले

इय्या दिवशी राजावाच एक गोपनीय व एक कुलदीकट व्यक्ती त्या राजलच्या झाडावळपात या नक्षत्रीय शिळीकडे तक्षपत्रक पहात भयनेल्या दिसल्य ते कोण हे धर्मराजाने राजावर व त्यान नमस्कार करून याचा यथार्थपण उत्तर करे

ती शिळा जमिनीतून खगून काडीत असता एक अपूर्व सांड सापडला तो इत्थली ऊगूत मुक्त वेसलेला सात्वत सांडा होला त्याच धगडाजवळ तो मरण पावत छिन्नानत पडला होत ते सर्व घन घन करून धर्मराजाने रात्रीच ममराचा पुनरुद्धार केला

त्या दोघा मरणांतपकाच्या हस्त त्याच

जरी एक विशाल स्थानच आंग एक मोठा मठावाच नया झाला विश्वकर्मा व गयातु द्वाभाने मन्व जे अद्भुत झालाचा प्रारम्भ केला ती मुद्देवा! शिवकर्मच यज्ञाच म्हणून प्रसिद्ध झाला भगवशाय कहेत ते शिल्लक लेचे मला पोषण होत इत्थली त्याला भ नीय होतय होन्य प्राम जाल ते मण यज्ञाची मिला ती काम पुरे होतच डोंबे शिरोपकार जरे जाचे जरे अतर्था पावले

दयनयान गणपतीची प्राणप्रतिष्ठा धर्मराजच्या हातून संपन्न होईल इत्थली व जांभने पळ लागला अर्जुन व भीम सैन्यानिशी त्याच्या पाठोपाठ निघत

धर्माजान वातापि मगात असतय मुनीनी त्यांपेनेनी तोंकसला, राजवर मूल कळन ती कायम व स्थिर राहिल मशी यज्ञस्या कर्त आंग नकुल व सहदेव यांच्याबहुन इत्थलीपुत्रा गेला

लोकसत्तेचे अर्थसूचक पर्यायवाचक नाम म्हणून, व तेथील विशिष्ट पद्धत म्हणत त्या राजव्यवस्थेला अगस्त्य राज्य, नगरास अगस्त्य नगर, हेच नांव काडी काळ घालू, राहिले पण पुढे वातापि नगर याच नावाने त्या नगराची ध्यानी झाली

अर्जुनाने द्विविजय समात केला व हस्तिना पुणत परतला अश्वमेध यज्ञ झाला धर्मराजाने यज्ञपाण विशेषकरून विश्वकर्मांना व यज्ञपुरांना अर्घण केला शिरोपकाराचा व त्यांच्या शिरोपकाराचा यज्ञयोग गौरव केला

धर्मराजावर परिहिताने य त्याच्या नील जनमेजयाने राज्य केले जनमेजय व त्याचे वारस वातापि नगराची राजव्यवस्था यथाप्रकारे म्हात राहिले

वातापि नगरावर राज्य करणया चंद्रवशीय राजा पैकी शत्रुजय हा साम्राज्य स्थापनेची

महत्वाकांक्षा असलेला एक राजा होता त्याने बातापि नगराला आपली राजधानी करून एक विशाल साम्राज्याची स्थापना केली त्याने प्रजेवर कटाक्ष बोजा वाढविला आपल्या निरंकुश राजवटीमुळे लोक त्याला दुसरा इत्थल जन्मला, असे म्हणू लागले.

त्याच्या मुलापैकी श्रौवटच चळुक वर्मा हा होता तो फार गुणी होता अगस्त्यानी घालून दिलेले लोकसत्ताक राज्यचे नियम त्याला मान्य होते तो गणपतीची श्रद्धाभक्तिपूर्वक आराधना करी. विद्या आणि कलेची त्याला भावना होती त्याच्यात अगस्त्यांचा अशा आहे असे प्रजला वार इतका तो प्रजेवर प्रेम करी

साम्राज्यविस्तार करण्याच्या हेतूने त्याने आपल्या सर्व मुलांना बोवाधून त्याच्यावर काही जबाबदऱ्या टाकल्या चळुक आपल्या बडिलाना म्हणाला - "परपीडून आणि हिंसा करून मिळविलेला साम्राज्यविस्तार कराईवृत्तीपेक्षा कसा मोठा होऊ शकेल? असे यागून त्याने आपल्या भावाची मने साम्राज्य विस्ताराधिकार

वळविती व त्याच्या करायला आप्याचे नाकारले शत्रुजय सत्तापत्ता, म्हणाला - 'कायरे, सिंहाच्या पाठी उबीर जन्मावा, तसा तू राजवशात चूकून जन्मलास' नुना योग्य शिक्षा मिळेल' त्याने एक उर्दिर धातून आणून त्याचे नाव चळुका असे ठेवले व त्याच्याशी चळुकवर्माचे लग्न होणार असल्याचे जाहीर केले

चळुका उदऱचे खरे नाव कल्याण पंकिणी असे होते इडाच्या शापाने ती अप्सरा उबीर होऊन जन्मली बाहोल्यावर चढल्यानंतर पाटावर राजकुमाराला व बहु स्थानी उदराला पाहून पाहूणे मळठी हसतील व त्यामुळे चळुकवर्माची मान खाली होईल या विचाराने शत्रुजयने तो विचित्र विवाह समारंभ साजरा होता परंतु चळुक वर्मा हसत म्हणाला - 'उदराला महाराजाची मूत काण्याची शक्ति त्या विघ्नेश्वराने आहे तर उदराला एक सुंदर स्त्री काण्याची शक्तीही त्याच्यात आहे. असे मी म्हटल तर तुम्हा सर्वांना छत्र लक्षणा नाही तरी माझा आनंद विश्वास आहे!'

मे २००३ 50 चौवाला

तांब्याची नाणीवाला

बासनापूरमध्ये पर्वत व प्रताप हे दोघे शेजारी होते पर्वत भतमाधानी होता व त्याला पैसाचा संघ होता, त्याने पुष्कळ पैसा मिळवला होता तरीदखान जफन कमावण्याची त्याची मीन इच्छा होती आणखी जास्त पैस मिळवण्यासाठी तो बाहेरगावी जायला निघाला त्याने मोठे प्रतापशही येणवून घेतले

प्रतापच्या स्वमायात हाव कमी व मनोप जास्त होता तो आपल्या गावान राहून अनदाने गुजराण घरांत होता पण त्याला पर्वतचा विस मरापला म्हणता नाईजान तो पर्वतबरोबर प्रवासाला निघाला

दोघेही पायी चालत निघाने धाडस चलावर राखून त्यानी वेष्टून पडलेला एक वैरागी पाहिला पर्वतच्या प्रताप आन, 'येत्याकडे आपला काय संवध? विनाकरणा डोकेंदखी व्हायची, याच्यावर इनाज करावयाता पण प्रतापच मन निराळ डॉन तो जपलच्या तारावाच्या कानी गेला आणि त्याने

जोंजळीत पाणी आणल पैसाच्याच्या चेहऱ्यावर ते शिंपवले वैरागी हळूहळू शुडीवर आला उठून बसल्यानंतर त्याने या दंधाना विचारले "तुम्ही मला फार मदत केली आहे मनाही तुम्हाला मदत करावची इच्छा आहे मी काय मदत करू?"

'तू तर बेशुद्ध होऊन पडला हेताम तू काय मोठी मदत करणार आहेस आम्हाला?' पर्वतने टवाळखोर त्वरान विचारले

'माझ्याकडे दान जावूच्या लहानशा हब्या आहेत त्यातली एक आहे ती रोज एक सोन्याची मोहोर देते दुसऱ्यांदा रोज तांब्याचे एक नाणें मिळते, निष्प्रमाणे मी यांचा उपयोग करूं शकत नाही म्हणून ह्या वेण्यासाठी मी योग्य व्यक्तीच्या शोधाला आहे मी वेष्टून पडल्याचे नुसते नाटक केले होते अनेकजणांनी मला इथें अस पडलेल बांधेतल होत, पण मला मदत करायला त्याच्यापैकी कुणीही पुढें आला नाही, फक्त तुम्ही दोघांजणांनी

महर्षि

MAY 03

मला मदत केलीत. तुम्हा दोघांपैकी ज्याने मला जास्त मदत केली आहे, त्याने यातली एक डबी प्रथम निवडावी. पण, एक गोट्ट मात्र अवश्य लक्षात ठेवा. तुम्ही जितकी मला मदत केलेली आहेत, त्याप्रमाणांतच त्याच फळ तुम्हाला मिळेल. त्यापेक्षा जास्त मिळणार नाही." कैप्याने सांगितले.

पर्वतच्या मनात धाकधूक होती की प्रताप सोन्याची मोहर देणारी डबी प्रथम उचलेव; पण प्रतापने तसे कांहीच केले नाही. प्रताप म्हणाला, "आपल्याला मदत करणें ह्या माझा धर्म आहे. कोणते ही फळ मिळावे अशा आशेने मी तसं केवळ नव्हतं. तरीही आपण कांहीतरी देऊ इच्छिता आहात. तेव्हा त्याचा नकार देणे हेंवेळीस योग्य नाही. उगळी या प्रवासाला निघालो, त्याला कारण पर्वत आहे, म्हणून कोणती डबी निवडायची याचा मान प्रथम त्यालाच मिळू दे."

त्याचे त्वाचे सोन्याची मोहर देणारी डबी निवडली. ती डबी पर्वतच्या हातांत देत बेरागी त्याला म्हणाला, "प्रताप तज्ज्ञा सहप्रवासी आहे. तुम्ह्यामुळे त्याचेही मान्य उजळले आहे. प्रताप खऱ्याच नतपुत्र्य आहे. त्याची सोन्यात कधीही सोनू नकोस."

प्रताप व पर्वत बेराग्याचे आशिर्वाद घेऊन पुढें निघाले. तोपर्यंत डबीतून मिळालेली एक मोहर पर्वतकडे आली व प्रतापच्या डबीतून एक तांब्याचें नाणें काढले. दोन विघन प्रवास केल्यानंता जेव्हां ते शहरांत पोचले तेव्हां पर्वतने प्रतापला सांगितले, "आता आपण दोघे निरनिराळ्या माना नि जाऊ या. माझ्याजवळ भरपूर पोट्टा जमलीच. त्या सुरक्षित देवाण्यापगडी एक चांगले घर व राखणादार याची सोय कायला हवी. तू काय तांब्याची नाणी बाळगणार; तुला कुठेही पथारी पसरता येईल.

तुम्हावर फोटी संकेतार्था समाना कल्पनाची वेळ येणार नाही. मला जर अमुक हव होतं, तसं मला मिळालंय. तुला असं हवं होतं, तसं तुला मिळालं!"

अशा रीतीने, दोघांचे मार्ग वेगळे झाले. तीन वर्षे उलटली. पर्वतने एक सुंदर घर बांधले आणि त्यांत तो थारांत राहू लागला. पण प्रताप मात्र मेहनत करून असले पोट भरत होता. त्याचे विगत जरा फष्टमय होते. डबीतून जी तांब्याची नाणी मिळत होती, ती त्याने मोठ्या सावधपणें जमवून एकत्र केली होती. एका पैलीत ती नाणी ठेवून ती पैली तो कमरेला बांधून ठेवीत असे. दुसऱ्यांना मदत करायला तो कधी विसरत नसे आणि तीच त्याची इच्छा होती.

प्रतापच्या कमरेला बांधलेली ती पैली लोकांच्या नजरेत भरत असे. एकदा एका चोराने ती पैली चोरली आणि त्याच्यामधली तांब्याची नाणी पाहून तो आश्चर्याचकिता झाला. त्या तांब्याच्या नाण्यांचा एका बाजूला ग्रन्हा, विष्णू व महेश्वर यांची चित्रे कोरलेली होती व दुसऱ्या बाजूला सरस्वती, लक्ष्मी व शार्वती यांची चित्रे होती. ती सुबक नाणी पाहून ती मंत्सलेली वर गमतीत गा, असे त्याला बटले. त्याच क्षणी, ती पैली प्रतापला फल देऊन त्या चोराने प्रतापचे पाय घळून पाजे मारितली.

तेव्हां प्रताप त्याला म्हणाला, "परमेश्वराच्या शापाची तुला भिती वाटली, म्हणून तू ही नाणी मला परत दिलंस, होय ना? अरे, प्रत्येक प्राण्यात परमेश्वराचा अंश आहे. त्या ईश्वराची पण तुला भिती वाटू दे. चोरी करायचा धंदा सोडून दे आणि आपल्या मेहनतीच्या कमाईवर संतुष्ट राहा."

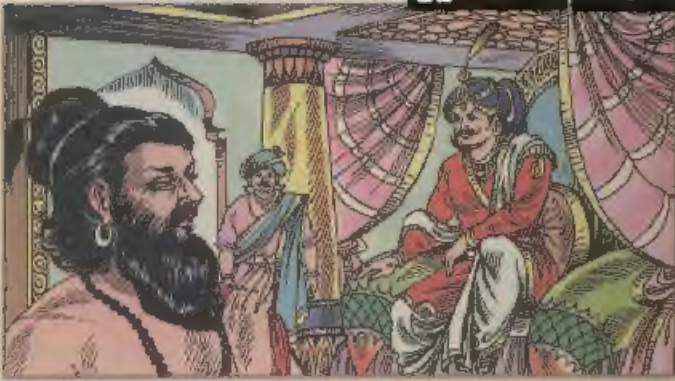
त्या दिवसापासून चोराचे परिवर्तन झाले. पण प्रतापने लोकांना सांगितले की त्याचा उपदेश ऐकून चोराच्यांत परिवर्तन झालेले नसून, त्या तांब्याच्या

हळूहळू प्रतापजवळची नाणी जादची, मंतरलेली आहेत, अशी बातमी पसरत गेली. बरेच लोक त्याच्याबद्दल येऊन आपल्या अडचणींचाच पाडा वाचवला लागले. प्रतापच्या कमरेला पैली बांधलेली असे, तिला ते स्पर्श करीत व निघून जात. तसं कैप्यामुळे त्याच्या अडचणी निवारण होत होत्या असं लोकांनीच सांगायला सुरुवात केली.

प्रतापजवळच्या नाण्यावरचा लोकांचा विश्वास वाढत गेजा आता आजरो, तेरीदेखील पिशवीला स्पर्श करणाऱ्याही पायला लागले. प्रतापची आर्थिक परिस्थिती सुधारण्यासाठी व त्याची देखभाल करण्यासाठी, बरेच जण पुढे आले, त्यांत कांही धनवंतही होते.

पर्वत हेसगळं ऐकून होता, बसत होता. तांब्याच्या नाण्यांमुळे प्रतापला जी प्रसिद्धी व लोकप्रियता मिळाली, ती पर्वतला मिळू शकली नव्हती त्याच्या

एके दिवशी तो प्रतापला भेटायला आला व बोलला, "तुझी तांब्याची नाणीं खरेच मंतरलेली आहेत की नाही ते मला माहीत नाही, पण लोक मात्र तसं समजतात, तुला विचारल्याशिवायच तुला भेटवरून देत घुटतात, तुझे गोंडवे मात बसतात, ज्या दिवशी लोकांना फळेल की तुझी नाणीं साधीच वाहेल, त्या दिवशी तेच तुझा सर्वनाश करून टाकतील. त्यापेक्षा तू कुसरीकडे कुठेतरी निघून जा. म्हणजे तिबल्या लोकांना या नाण्यांबद्दल काहीही माहिती असणार नाही!"

पर्वताचा हा सल्ला ऐकून प्रतापला आनंद झाला, तो म्हणाला, "लोकांनी माझा सर्वनाश केला तरी त्याला मी भीत नाही. मी कष्टाने पैसे मिळवावे व गुजराण करावी हीच माझी एक साधी इच्छा आहे." आणि ह्याच रात्री प्रतापने ते नग्न सोडले, व तो निघून गेला.

आता प्रताप दुसऱ्या राज्यांत राहणारा आला होता, तिथला राजा होला अस्मिन्. त्याची पत्नी

ज्वालामुखी बऱ्याच दिवसांपासून आजारी होती. तिच्या रोगाचे विदान होत नव्हते आणि अनेक उपचार केले तरी त्रुखणें कमी होण्याचें चिन्ह दिसत नव्हते. अनेक वैद्य आले नि गेले, पण उपयोज झाला नाही.

जेव्हां बैरागी त्या राज्यांत फिरत फिरत आला, तेव्हां त्याला ही गोष्ट समजली. त्याने राजाची भेट घेऊन सांगितले, "राजन्, मी तुमच्या पत्नीच्या आजाराबद्दल ऐकलेय. हा रोग हरा करणेसाठी मी एक उपाय सुचवतो. दिव्य विभूती व त्यांच्या पत्नींची चित्री ज्या तांब्याच्या नाण्यावर कोरलेली आहेत, ती नाणीं एका घंगाळात प्रथम ठेवा. नंतर घंगाळ परंपर्यंत त्यांत पाणी ओला. त्या पाण्याने रात्री साहेबांना स्नान घाला. त्या आदी लवकर बऱ्या होतील. ही नाणीं प्रताप नांवाच्या एका राखील म्हासीकडे आहेत, तो उद्यांच इथे येईल." असं सांगून बैरागी तिथून निघून गेला.

परंतु रस्त्यांतच बैराग्याला प्रताप दिसला. त्याने

बैराग्यानेही त्याला नष्टराणीच्या आजाराबद्दल सांगितले आणि त्याच्याकडे प्रतापने जावे असा महा दिला.

त्यानुसार प्रताप राजाला भेटायला गेला. बैराग्याने जसं सांगितलं, त्या पद्धतीनुसारच उपाय केला गेला. नंतर त्याने एक चूत पेटवायला सांगितली व त्या डबीसकट ती नाण्यांची धेडी त्याने त्या अर्शात टाकली. थोड्याच वेळात राणीच्या प्रकृतिला अराम पडल्याचे जाणवू लागले. ह्या भवताच खूप झाला नि प्रतापला विचारलं लागला, "सांग, तुला काय हय्य? जे तुला हवे असेल ते बागला मी तयार आहे."

त्यावर प्रतापने सांगितले, "महाराज, मला मेहंमतीच्या कमाईवर जगायचें आहे. तुसरं मला कांहीही नको, या तांब्याच्या नाण्यांमुळेच मला ही संधी मिळत नाही. म्हणून मी ती डबीही चुकीत टाकली."

प्रतापचे हे स्फुटीकरण ऐकून राजा थक्क झाला. प्रतापचे दोन्ही हात हातात घेऊन राजा प्रेमाने म्हणाला, "तुझ्यासारखा परोपकारी, निस्वार्थी, सुशील पुरुष, मी आजपर्यंत कधीही पाहिला

नव्हता. तुझ्यासारखा योग्य माणूस जर एखाद्या नश्याचा अधिकारी झाला, तर तिबल्या नागरिकांचे जीवनमान सुधारेल, तू ज्या बाधनापुरांत राहत होतोस, तिबलाच अधिकारी म्हणून मी तुझी नेमणूक करीत आहे."

अशा प्रकारे ज्या नगरांत प्रतापला तांब्याची नाणींवाला म्हणून लोक ओळखत होते, त्याच नगरांत तो अधिकारी बनून आला. त्याने पर्वतला भेटून आपली कुतज्ञता व्यक्त केली. कारण प्रतापला ठाऊक होतं की पर्वतच्यामुळेंच त्याचा भाग्योदय झालेला होत.

त्यावर पर्वत प्रतापला म्हणाला, "अरे, मीच तुझ्यासाठी कृतज्ञ आहे. माझे पारिस्थिती सुचारवी, त्याला तुझा उदात्तपणा कारणीभूत आहे, आणि तुझा भाग्योदय झाला, त्याला तुझा सद्गुणी हवाभाव कारणीभूत आहे. पैसे मिळवते की सारं कांही मिळवता येतं अशी माझी खुळी समजूत होती. परंतु चांगुलपणाने, परोपकारी बुद्धिमुळेच खरे समाधान मिळते. आज माझे डोळे उघडले, व माझा गैरसमज दूर झाला. आजपासून मी देखील तुझ्यासारखे आमुष्य जगाव्याचा मनोमन प्रयत्न करीन."

करोडपती

कांचीनगरीत एक वैद्य राहात होता. त्याने व्यापारांत कोटधनवी रूपये कमावले. नवा कुबेर या नांवाने तो प्रसिद्ध झाला. त्याला बरीच मुल्ले व मुली होत्या. त्याने जांबयांना पण आपल्या घरीच ठेवलेले होते. त्यांना कामधंदा शिकवला व आपला व्यापार वाढवला. हे सारं कुटुंब मोठ्या धाटांत राहात होते.

परंतु हाच कुबेर घराच्या बाहेर मात्र अल्पमत बोभी व कृपण होता. देवधर्म, दानधर्मासाठी, मंदिरांच्या खर्चासाठी त्याने कधी एखादी फुटकी कवडीदेखील खर्च केली नव्हती.

एकदा एक बैरागी कुबेरच्या घरी आला. त्याने एक वेळचे भोजन बाबे अशी मागणी केली. पण कुबेर खेकसला, "ओ, जारे आयतोबा चौरा, तू कुठून येऊन इथे उपकास रे?"

"अहो, जरा मी चोर असतो, तर मी भीक कशावा मागितनी असती?" बैराग्याने विचाले. दोघांच्यात धोडा वेळ उखटमुलट बोलणी झाली. आपण उगीचच वेळ बाया घालततो

आहीत असं कुबेरला वाटलं; म्हणून त्याने नोकरीच्या कारकीर्दीच्याला बाहेर पाठवलं. तरीसुद्धा बैरागी म्हणून लागला की ज्योपर्यंत त्याला शिधा दिला जात नाही तोपर्यंत तो त्या जागेवरून हलणार नाही. सध्याकाळ झाली तरी तो घरासमोर बसलेला होता.

"जरी तू इथे मेलास, तरीसुद्धा मी तुला कांहीही देणार नाही. खुशात बसून रहा." कुबेरने ठणकावलं, तो बैरागीही तीन दिवसा नि तीन रात्री, त्या घरासमोर बसलेला होता. कुबेरचे कांही नातलग आले नि म्हणाले की बैरागी कदाचित शापवीप देईल! पण कुबेर बघला नाही. त्याने घाचे दार बंद करून ठाकले, व तो मागील बायने येजा करू लागला. कांही दिवसानंतर त्याने पाहिलं तो बैरागी विसत नव्हता. आपण फार मोठी लाबाई बिकलीय असं कुबेरला वाटलं, आणि आपल्या या विन्याचा त्याला अभिमान वाटायला लागला. आपण चतुरपणे एक व्यापार टाळलीच गेली! पण जेव्हा त्याने दार उघडले तेव्हा बैरागी पुन्हा येऊन तिथे त्रास देऊ लागला.

मला पिडतो आहे. कशात आलाय ते विचारून ये" कुबेरने एका नोकरीचा बैराग्याकडे पाठवले.

"मी तुझ्याकडे कांही मागण्यासाठी आलो नाही, मला गुढ्याशी बोलायचंय कांहीतरी!" बैराग्याने उलट उत्तर धाडले.

त्याला कुबेरने उत्तरदाखल निरोप पाठवला की तुला भेटण्यासाठी निदान सहा महिने तरी पाइयाकडे वेळ देला येणार नाही. बैरागी निघून गेला व बरोबर सहा महिन्यांनंतर आला. कुबेर पुन्हा त्याला टाळू लागला. जेव्हा बैरागी येई, तेव्हा कुबेर त्याला टोतवत असे. असे वर्षभर चालले. शेवटी कुबेरला वाटलं की आता आपण बैराग्याला भेटून त्याचे बोलणे ऐकायला हवे. म्हणून त्याने त्याला बोलावणी वाढवले.

"वर्षभर मी पाहिलोय तुला, पत्नी, पुत्र आणि बांधवांच्या मोहपाशांत तू गुंतला आहेस म्हणून तुझ्या डोळ्यांवर मायेची पट्टी बांधलेली आहे. दोळे नीट उघडून खरी गोष्ट काय आहे मी पहा."

बैराग्याने म्हटले.

"माझ्या निकटवर्तीयांचा त्याग मी करावा म्हणून कां तू वर्षभर माझ्यामागे लागला आहेस?" कुबेरने विचारले. "त्यांच्यापैकी तुझा खरा निकटवर्तीय एकजणदेखील नाही. ज्योपर्यंत तू मिळवतो आहेस, तोपर्यंत हे तुझे साथी आहेत. नाहीतर ते जिवंत आहेत की नाहीस याची देखील कुणी चौकशी करणार नाही. वाटल्यास, ही माग मी तुला सिद्ध करून दाखवेन." बैरागी म्हणाला.

हे कुबेरला पडले, त्याला एक कानमंत्र देऊन

बैरागी तिथून निघून गेला.

त्यानंतर कांही दिवसांनी कुबेरने आपण आजारी पडल्याचा बहाणा केला त्याने बायकोला सांगितलं, "मला वाटतय आता की माझे दिवस संपत आलेले आहेत. मी इतकी वर्षे जगतो, पण काही पुण्य गोळा करण्याचा मला लागली नाही, जर मला आपणही एखादं वर्ष जगता आत असतं तर किती बरं झालं असतं!" असं म्हणतानाच त्याचा जीव धाबरा झाला. त्याची पत्नीही चाबरती, व तिने वैचाला बोलवून घेतले. पण तपासणीनंतर कांही रोगाचे निदान होईना, वैद्य निघून गेला. कुबेरने आपला स्वतः बैराग्याने सांगितल्याप्रमाणे रोधून घाला होता.

त्याच्या घरात जवळजवळ दोनशे मंडळींना रोज भोजन मिळत होते. ते सारेजण त्याच्या-

मोवती जमून रडवा चेहरा करून बसले. मृत्युपासून कुणीही वांचत नाही असंही कुणीतरी बडबडलं. नेमका त्याच वेळेला तो बैरागी तिथी आला. त्याने एका लोट्टीत दूध आणलं होतं. सर्वांना गप्प बसायची छूट करीत तो म्हणाला, "जर तुमच्यापैकी कुणाला मावाकांना जगण्याची इच्छा असेल तर सांगा. मग्न्याकडे हे औषध आहे."

कुवेरेची पत्नी व मुलावाळांनी बैराग्याच्या पायांवर भोटगण घातले व म्हटले, "त्यांना वांचवा! तुम्ही जे मागाल ते आम्ही देऊ. हे औषध देऊन त्यांना जगावा!"

त्याचा बैरागी म्हणाला, "अरे वेड्यांनी, जेव्हा मृत्यू जवळ येतो, तेव्हा कोणतीच औषधी उपयोगी पडत नाही. हे औषध तुमच्यापैकी कुणीतरी घ्यायचं आहे. जो घेईल तो खोच मृत्यू पावेल, पण त्याचे उरलेले आयुष्य यांना मिळेल व ते दीर्घायू होतील, जो आपले आयुष्य यांना देण्यास तयार आहे, त्याने येऊन हे औषध घ्यावे!"

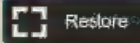
सगळे स्तब्ध झाले, निमूटपणे एकमेकांकडे

बघत बसले, थोडा वेळ वाट पाहून बैरागी म्हणाला, "यांच्यासाठी कुणीही मरयना तयार नाही?" कुणीही उत्तर दिलं नाही.

"अरे, आपल्या या परिवाराला सुरुवात ठेवण्यासाठी यांनी रात्रंदिवस कष्ट केले. भल्यापुण्या मागने पैसे मिळवण्यात सारं आयुष्य घालवलं. आणि आता जेव्हा परलोकांत जाण्याची वेळ आली तेव्हा पाहावं तर दानधर्म, पुण्यकर्म यांनी कधी केसं नाही आणि आता यांच्यासाठी एकजणदेखील आपले प्राण देण्यास तयार नाही! आश्चर्य आहे." बैरागी म्हणाला.

"महाराज, माझे दोळे उघडले आहेत." असं म्हणून कुवेरे उठून बसला. सारेजण चकित होऊन निमूटपणे गप्प बसले.

त्यानंतर कुवेरेने आपल्या रिकामटेकड्या नातलगनांना निरोप दिला. आपली संपती त्याने गोरगरीबांना मदत, दानधर्म, मोफत शिक्षणसंस्था व रुग्णालये यांच्यासाठी उपयोगात आणली. आपल्या मुलांच्यावर घंघ्याचा व्याप सोंपवला आणि अध्यात्म व सत्य साच्या अभ्यासांत आपले मन गुंतवले.

Restore

127

YOUR COPY NOW!

Junior CHANDAMAMA

PAGE AFTER PAGE WILL KINDLE YOUR CHILD'S IMAGINATION
ISSUE AFTER ISSUE, MONTH AFTER MONTH

Do you want your children to sharpen their faculties by working on puzzles? Come to Junior Chandamama for loads of puzzles and games.

Are you looking out for interesting new stories to be read out to the kiddies? Pick up a copy of Junior Chandamama, and you'll find them.

Does your child have a taste for colouring and you want to develop the habit? Junior Chandamama is what you must get for your child.

Special introductory offer to child subscribers! Re. 100 for 12 issues (instead of Re. 120)

Offer closes on June 30, 2003.

SUBSCRIPTION FORM

Please enrol me as a subscriber of Junior Chandamama. I give below the required particulars:

Name: _____ Address: _____

_____ PIN Code: _____

I am remitting the amount of Rs 100/- (Discounted rate - till June 30, 2003) for 12 issues by Money Order/Demand Draft/Cheque No. _____ On _____

Bank: _____ branch drawn in favour of Chandamama India Ltd., incorporate at Chennai (outstation cheque to include Rs.25/- towards Bank Commission).